



ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

# Инфляцияға шолу

2016 жылғы 2-тоқсан

Алматы, Қазақстан

Инфляцияға шолу 2016 жылғы 1 шілдедегі статистикалық деректер бойынша дайындалды.

Макроэкономикалық көрсеткіштердің болжамы 2016 жылғы 28 шілдедегі жағдай бойынша статистикалық ақпарат негізінде дайындалды.

## МАЗМҰНЫ

Резюме.....	4
<b>I. Макроэкономикалық жағдайлар және қаржы секторының дамуы.....</b>	<b>5</b>
<b>1. Сыртқы макроэкономикалық жағдайлар .....</b>	<b>5</b>
1.1 Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал .....	6
1.1.1 Мұнай нарығы.....	6
1.1.2 Түсті металдар нарығы .....	8
1.1.3 Азық-түлік нарығы. ....	9
1.2 АҚШ-тағы экономикалық ахуал және ФРЖ мөлшерлемесі.....	10
1.3 Қазақстанның саудадағы әріптестер елдеріндегі экономикалық ахуал .....	11
1.3.1 Қытай .....	11
1.3.2 Еуропалық Одақ.....	13
1.3.3 Ресей.....	14
1.3.4 Біріктірілген сыртқы ІЖӨ және инфляция .....	16
<b>2. Ішкі экономика .....</b>	<b>17</b>
2.1 Ақша-кредит саясаты және қаржы секторын дамыту.....	17
2.1.1 Ақша нарығы және ҚРҰБ операциялары.....	17
2.1.2 Валюта нарығы және ҚРҰБ шетел валютасымен операциялары.....	18
2.1.3 Депозит нарығы.....	19
2.1.4 Кредит нарығы.....	20
2.1.5 Ақша агрегаттары .....	20
2.2 Бағалар және инфляциялық процестер.....	21
2.2.1 Тұтыну бағаларының индексі .....	21
2.2.2 Тұтыну бағаларының базалық индексі .....	22
2.2.2 Өнеркәсіптік өнімді өндірушілер бағаларының индексі .....	23
2.2.3 Ауыл шаруашылығы өнімі бағаларының индексі .....	24
2.2.4 Инфляциялық күтулер .....	25
2.3 Нақты сектордың дамуы .....	26
2.3.1 Ішкі сұраныс .....	26
2.3.2 Ішкі өндіріс .....	28
2.3.3 Еңбек нарығы және жұмыссыздық.....	32
2.4 Бюджет саясаты .....	33
2.5 Төлем балансы.....	34
<b>II. Негізгі макроэкономикалық көрсеткіштер болжамы және ақша-кредит саясатының бұдан былайғы бағыттары .....</b>	<b>39</b>
1. Болжамдарға арналған сыртқы өлшемдердің негізгі жорамалдары .....	39
2. Базалық сценарий бойынша болжам .....	40
3. Ортамерзімді перспективадағы тәуекелдер.....	43
Негізгі терминдер және ұғымдар.....	45
Негізгі қысқартулар тізімі.....	51
Ақша-кредит саясаты құралдарының эволюциясы .....	52
Қосымшалар.....	53

## РЕЗЮМЕ

2016 жылғы екінші тоқсанда әлемдік нарықтарда мұнай бағасының бұдан әрі қалпына келуі, сондай-ақ азық-түлік тауарларының кейбір түрлері бағасының өсуі байқалды. Саудадағы әріптестер елдердің экономикасы макроэкономикалық көрсеткіштердің әлсіз жандануын, оның ішінде Ресейдегі экономикалық құлдыраудың күтілген баяулауын көрсетті. Бұл ретте біріктірілген сыртқы ІЖӨ және инфляция көрсеткіштері 2016 жылғы бірінші тоқсанмен салыстырғанда айтарлықтай өзгеріске ұшыраған жоқ.

2016 жылғы екінші тоқсанда сыртқы экономикалық конъюнктураның жақсаруы жағдайында Қазақстанның ІЖӨ-нің өсу қарқыны оң аяға ауысты, бұл ретте экономика салалары бойынша өсу әртүрлі болып қалды. Іскерлік белсенділіктің әлсіз қалпына келуі бөлшек тауар айналымының, номиналды кірістердің өсуі және айлық инфляция қарқындарының бірте-бірте төмендеуі аясында тұтынушылық сұраныстың өсуі нәтижесінде болды. Мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру экономиканың белгілі бір салаларында өндірістің өсуіне ықпал етеді. Бұл ретте ынталандыратын салық-бюджеттік саясат мемлекеттік қаражатты баяу игерумен тежеледі.

Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты екінші тоқсанда теңге өтімділігінің құрылымдық профициті жағдайында жүргізілді. Осыған байланысты, Ұлттық Банк артық өтімділікті, көбіне қысқамерзімді ноттар арқылы алуды жүргізді.

Долларсыздануды жалғастыру, инфляциялық күтулердің төмендеуі, валюта нарығындағы ахуалдың тұрақтануы нәтижесінде, сол сияқты қаражаттың теңгелік активтерге ауысуын ынталандыру мақсатында Ұлттық Банк пайыздық мөлшерлемелер дәлізін 1 п.т. дейін тарылта отырып базалық мөлшерлемені 15%-ға дейін төмендетті.

Инфляция жылдық көрсеткіште жоғары болып қалды және 2016 жылғы маусымның қорытындысы бойынша 17,3%-ды құрады, оның ішінде 10,6%-ы теңгенің айырбастау бағамының АҚШ долларына қатысты күрт құнсыздануы нәтижесінде өткен жылдың төртінші тоқсанындағы бағаның өсуіне әкелді. Инфляция деңгейі 2016 жылғы екінші тоқсанда өткен жылдардағы бағалар өсуінің қарқындарына сәйкес келді. Халық түсінген инфляция деңгейі жоғары болып қалғанымен, инфляциялық күтулер екінші тоқсанда бірте-бірте төмендеді.

Болжамдарды құру кезінде мұнайдың бағасы базалық сценарийде бір баррель үшін 40 АҚШ доллары деңгейінде сақталып қалды. Ұлттық Банктің болжамы бойынша базалық сценарий бойынша инфляцияның ең жоғары деңгейі 2016 жылғы үшінші тоқсанда болады. Мұнай нарығындағы бағаның құбылмалылығы және оған байланысты девальвациялық және инфляциялық күтулерді жылдамдату негізгі инфляциялық тәуекелдер болып табылады. Шығарылымның теріс айырмасы 2016-2017 жылдардағы азық-түлік және азық-түлікке жатпайтын инфляцияны тежейтін фактор болып табылады.

Brent сұрыпты мұнай бағасының бір баррель үшін 50 АҚШ долларына дейін көтерілу сценарийі қосымша қарастырылды. Ортамерзімді кезеңде ол сыртқы сұраныстың жақсаруына әкеледі, сондай-ақ сыртқы инфляциялық аяға оң әсер етеді. Өз кезегінде, бұл теңгенің нығаюына және тиісінше, неғұрлым төмен инфляцияға, долларландырудың төмендеуі аясында Қазақстан экономикасының тез қалпына келуіне және базалық сценариймен салыстырғанда экономикалық белсенділіктің өсуіне әкеледі.

## I. МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР ЖӘНЕ ҚАРЖЫ СЕКТОРЫНЫҢ ДАМУЫ

### 1. СЫРТҚЫ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР

2016 жылғы екінші тоқсанда әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал негізгі шикізат және азық-түлік тауарларына бағаның өсуімен сипатталды. Әлемнің кейбір аймақтарынан шикізатты жеткізудің іркілістеріне байланысты әлемде мұнай профицитінің қысқаруы аясында энергия ресурстарының биржалық баға белгіленімі қалпына келуді көрсетті. Түсті металдардың бағалары Қытайда нақты секторды мемлекеттік ынталандыру шараларымен, сондай-ақ 2015 жылы металға бағаның түсуінен өндіріс рентабельділігінің төмендеуіне байланысты әлемдік ұсыныстың қысқаруымен қолданды. Өз кезегінде, ауа райы-климаттық жағдайлардың күйзелістері және әртүрлі салалық факторлар азық-түлік бағасының өсуіне әкелді.

Талданып отырған кезеңде АҚШ экономикасы экономикалық өсудің, жұмыспен қамтудың және инфляцияның әлсіз көрсеткіштерін көрсетуін жалғастырды, осыған байланысты ФРЖ-ның ақша-кредит талаптары өзгерген жоқ.

Ресейді, Қытайды және ЕО қоса алғанда, Қазақстанның негізгі саудадағы әріптестер елдерінің экономикасында 2016 жылғы сәуір-маусымда негізгі макрокөрсеткіштердің әлсіз оң серпіні байқалды. ЕО пен Қытайда ІЖӨ-нің жылдық өсу қарқындары өткен тоқсанмен салыстырғанда өзгерген жоқ, ал Ресейде экономикалық құлдыраудың баяулауы байқалды, бұл нарықтың күтулеріне сәйкес келеді.

Экономикалық өсу көрсеткіштері қозғалысының және саудадағы әріптес елдердегі бағалар деңгейінің тұрақты траекториясы аясында ІЖӨ-нің біріктірілген сыртқы көрсеткіштері және инфляция талданып отырған тоқсанда сондай-ақ алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда айтарлықтай өзгерген жоқ.

**1.1 Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал**

**1.1.1 Мұнай нарығы**

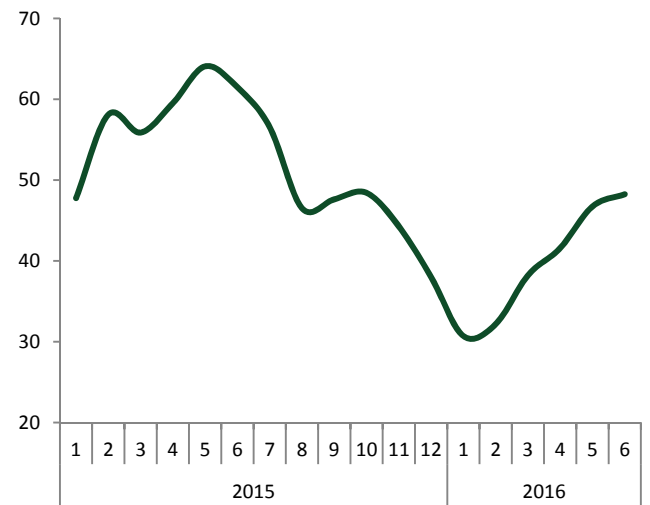
2016 жылғы сәуір-маусымда Brent сұрыпты мұнай тоқсан ішінде орташа 34,6-дан 46,7 АҚШ долларына немесе 35%-ға қымбаттады, бұл 2009 жылдан бастап пайыздық көрсеткіш бойынша ең елеулі тоқсандық өсу болып табылады (1-график). Мұнай бағасының қалпына келуі тәулігіне мұнай профицитінің 1,28 млн. баррельден 0,94 млн. баррельге дейін қысқаруы аясында болды (2-график), бұл сұраныстың жылдық өсу қарқындарының жылдамдатылуы, сол сияқты мұнай ұсынысының жылдық өсу қарқындарының айтарлықтай баяулауымен байланысты.

Талданып отырған кезеңде мұнай нарығында сұраныстың өсуі әлемде мұнайды тұтынудың жылдық өсу қарқындарының 2016 жылғы бірінші тоқсандағы 1,51%-дан екінші тоқсандағы 1,64%-ға дейін жылдамдатылуынан байқалды (3-график). Бұл ретте мұнайды тұтынудың өсуіне Қытай, Үндістан және оңтүстік-шығыс Азия елдері оң үлесін қосуды жалғастыруда, олар энергия ресурстарын нетто-экспорттаушылар бола отырып, төмен баға аясында оларды тұтынуды ұлғайтып отыр. Өз кезегінде, Жапония және Еуропа елдері экономикасы өсуінің баяулауы себепті, сондай-ақ Ресейдегі рецессияға байланысты бұл елдерде мұнайды тұтыну біршама азайды.

Мұнай нарығында профициттің қысқаруына көбірек әсер еткен басқа фактор – жылдық өсу қарқындарының баяулауы – мұнай өндірісі көлемдерінің баяулауынан байқалды. Мәселен, егер 2016 жылғы бірінші тоқсанда әлемде мұнайды өндіру өткен жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда 0,93%-ға өскен болса, екінші тоқсанда өсім 0,46%-ды құрады, бұл ОПЕК-тен тыс елдерде мұнай өндірісі құлдырауының, сол сияқты ОПЕК елдерінде мұнай өндірудің баяулауының салдары болды (4-график).

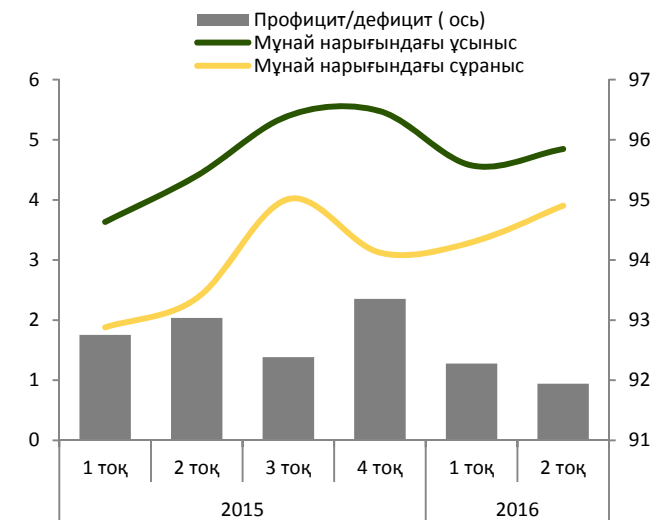
Энергия ресурстарына төмен бағалардың болуына байланысты мұнай секторы рентабельділігінің төмендеуі АҚШ-та,

**1-график. Brent сұрыпты мұнай бағасы бір айда орташа алғанда**



Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

**2-график. Әлемдік мұнай нарығындағы сұраныс пен ұсыныс, тәулігіне млн. баррель**



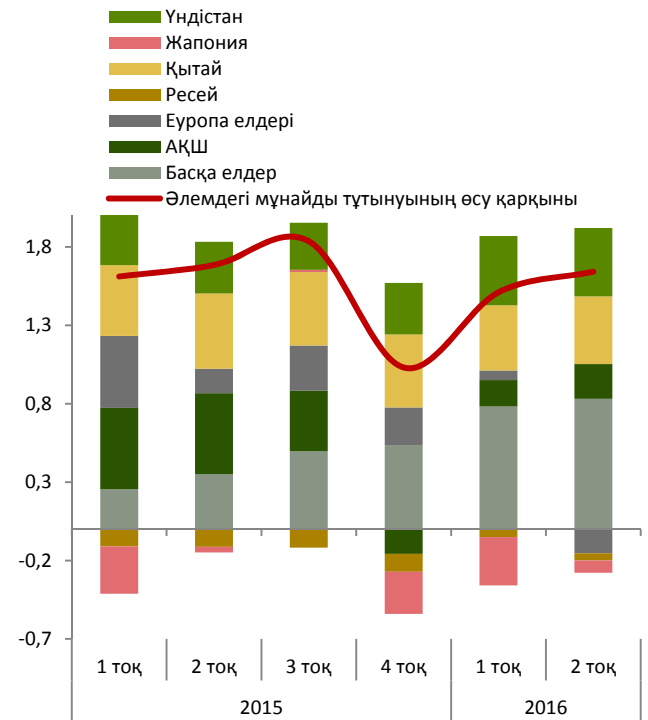
Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

Қытайда, Мексикада, Экваторлық Гвинеяда, Австралияда, Египетте, Колумбияда, Йеменде өңделмеген мұнайды өндіру мен оның өндірісі көлемдерінің төмендеуіне әкелді. Қазіргі кезде Ресей ОПЕК-ке кірмеген жалғыз ел болып табылады, онда экспортты ұлғайту мақсатында мұнайды өндірудің өсуі байқалып отыр. Алайда бұл өсу ОПЕК-тен тыс басқа елдерде мұнай өндірудің құлдырауының орнын толтыруға мүмкіндік бермейді.

2016 жылғы екінші тоқсанда ОПЕК елдерінде мұнай өндірудің жылдық өсімінің 1,99%-ға дейін (2016 жылғы бірінші тоқсандағы 2,38%-ға қарсы) баяулауы Нигериядағы, Ливиядағы, Венесуэладағы әскери-саяси қақтығыстардың, Алжирдегі, Анголадағы, Эквадордағы өндіріс рентабельдігінің төмендеуі, сондай-ақ Кувейтте мұнай саласында жұмысшылардың ереуілдері салдарынан мұнай жеткізілімдерінің құлдырауы аясында байқалды. Иракта және Сауд Арабиясында мұнай өндірісінің төмендеуі ОПЕК елдерінде мұнай өндірудің баяулауының қосымша себептері болып табылады. Бұл ретте мұнай өндірісінің төмендеуі халықаралық санкциялардың қолданысы тоқтатылған кейін басталған Иранда мұнайды айтарлықтай және арттыра отырып өндірумен өтелді. Мәселен, 2016 жылғы сәуір-маусымда Иранда мұнайды өндіру тәулігіне 3,58 млн. баррельге дейін өсті, бұл 2015 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 27%-ға көп (2016 жылғы бірінші тоқсанда бұл көрсеткіш 8%-ды ғана құрады).

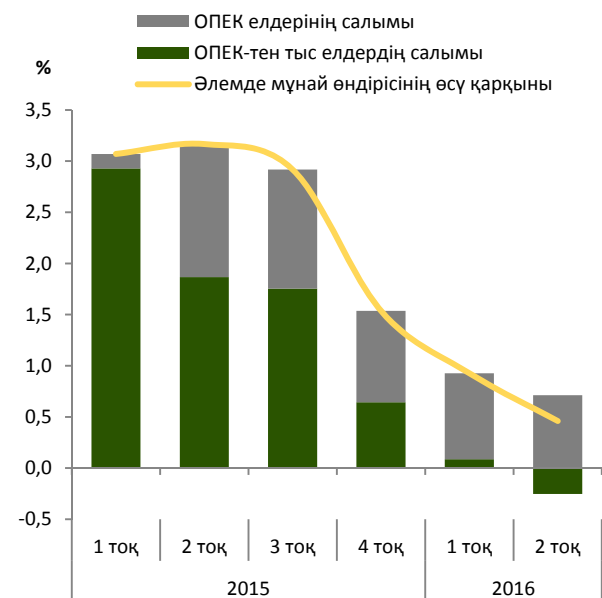
Осылайша, мұнай нарығындағы профициттің қысқаруына қарамастан, оның абсолюттік мәндері жоғары болып отыр, бұл кейіннен энергия ресурстарының биржалық баға белгіленіміне төмендете отырып қысым көрсетуі мүмкін.

### 3-график. Әлемде мұнайды тұтыну және елдердің салымы



Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

### 4-график. Әлемдегі мұнай өндірісі, ж/ж



Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

### 1.1.2 Түсті металдар нарығы

Металдар нарығында 2016 жылғы екінші тоқсанда орташа алғанда нарықтық баға белгілеудің аздаған өсуі болды. Мыс, алюминий, мырыш және қорғасын бағасының орташа арифметикалық индексі наурызбен салыстырғанда 3,6%-ға өсті (5-график). Осындай өсу мыс, алюминий және мырыш бағасының өсуімен қамтамасыз етілді. Қорғасын бағасының серпіні, өз кезегінде, түсті металдардың орташа бағасына әсер етті.

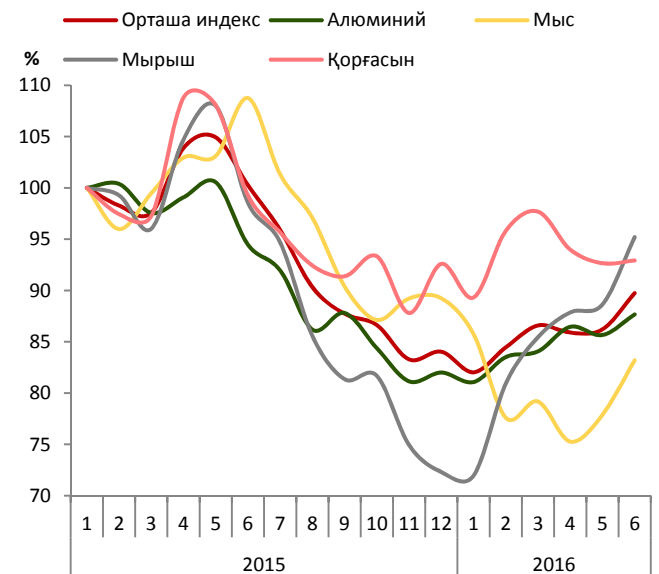
Мыс бағасының өсуіне Чилидің кен орындарында әлемнің ірі мыс өндірушісі – Чилидің ұлттық компаниясы Codelco өндіретін мыс кенін өндірудің қысқаруы себепші болды. Бұл ретте өндірудің қысқаруы себебі ауа-райы – климаттық жағдай болды. Осыменен қатар, мыстың биржалық баға белгілеуінің өсу пайдасына Қытай тарапынан саланы белсенді мемлекеттік қолдау аясында сұраныстың қалпына келуі себепші болды.

Қытайда алюминий өндіру саласындағы шығында кәсіпорындарға мемлекеттік қолдау көрсету осы металдың әлемдік бағасының өсуіне себепші болды. Сондай-ақ алюминий бағасының ұлғаю факторларының бірі Қытай алюминий индустриясында арзан және қалдығы аз балқыту пештерінің таратылуы болды.

Әлемдегі мырыш өндірушілердің бірі Австралияда рентабельділіктің төмендеуіне байланысты бірқатар ірі шахталардың жабылуы, сондай-ақ Қытай тарапынан елде өндірілетін мырыш кені сапасының төмендеуі аясында сұраныстың қалпына келуі 2016 жылғы екінші тоқсанда мырыш бағасының өсуі жалғасуының негізгі факторлары болды.

Қорғасын бағасының серпіні құлдырауының себебі, көбінесе, Қытай нарығына байланысты болды. Қазіргі кезде электр велосипедтері мен автомобиль өндірісінің төмендеуі аясында қорғасынды тұтудың бәсеңдеуі байқалып отыр.

**5-график. Мыс, алюминий, мырыш және қорғасын бағасының индексі (2015 ж. қаңтар=100 %)**



Дереккөзі: Bloomberg деректері бойынша ҚРҰБ есептері



**1.1.3 Азық-түлік нарығы**

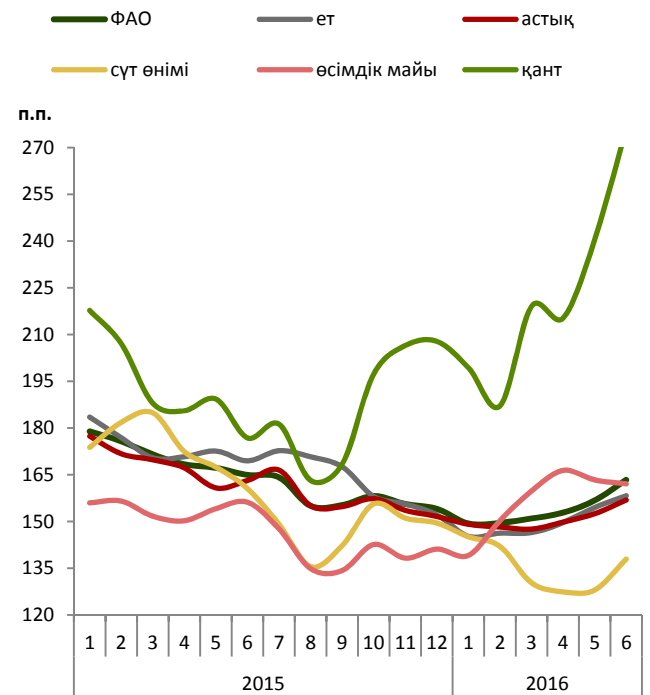
Азық-түлік бағасының ФАО индексінің 2016 жылғы бірінші тоқсанда басталған өсуі 2016 жылғы екінші тоқсанда жалғасты (6-график). Сонымен қатар, байқалып отырған тоқсандық өсу (8,4%-ға) соңғы төрт жылда ең жоғары болды.

ФАО индексінің өсуіндегі барынша көп үлес қант бағасының өсуіне тиесілі болды, ол мамыр –маусым аралығында 26%-ға ұлғайды. Қант бағасының осындай өсуі қанттың ірі өндірушісі және экспортері Бразилияда қант қамысының өнімін жинау көлемінің төмендеуіне алып келген күшті жауын салдарынан болжамдардың нашарлауына байланысты болды. Азық-түлік нарығының осы сегментіндегі бағаға қосымша қысымды қант қамысының үлкен көлемін эталон өндіруге қайта бағыттау көрсетті.

2016 жылғы екінші тоқсанда ФАО индексінің өсуі, қант бағасының өсумен қатар, сондай-ақ астық, сүт өнімі, ет және өсімдік майы бағасының ұлғаюы байланысты болды. Мәселен, астықтың 6,3%-ға өсуі жүгері бағасының өсуіне байланысты болды, оған қолайсыз ауа-райы – климаттық жағдайына байланысты Бразилияда жеткізулердің қысқаруы себепші болды. Өз кезегінде, ет бағасының 8,5%-ға ұлғаюы Тынық мұхит елдерінде ұсақ және ірі мүйізді мал басының қысқаруына және ЕО-да сойылатын шошқалардың тапшылығына байланысты болды. Сүт өнімі бағасының 5,9%-ға өсуі Тынық мұхит елдерінде 2016-2017 ауылшаруашылық жылында өндірістік перспектива белгісіздігінің үдеуі салдарынан болды.

Өсімдік майының биржалық баға белгіленімдерін талдау жасалып отырған кезеңде қаралып отырған барлық азық-түлік тауарларының арасында ең төменгі өсуді көрсетті. Мәселен, өсімдік майының ФАО индексі мамыр – маусым аралығында 1,4%-ға өсті. Өсімдік майының баға белгілеулерінің осылайша бәсеңдеуіне әлемдік нарықтағы импорттық сұраныстың

**6-график. ФАО индексі (2002-2014 жж.=100 %)**



Дереккөзі: БҰҰ ААҰ

әлсіреуі, сондай-ақ Малайзия мен Индонезияда өндірістің маусымдық ұлғаюы себепші болды.

## 1.2 АҚШ-тағы экономикалық ахуал және ФРЖ мөлшерлемесі

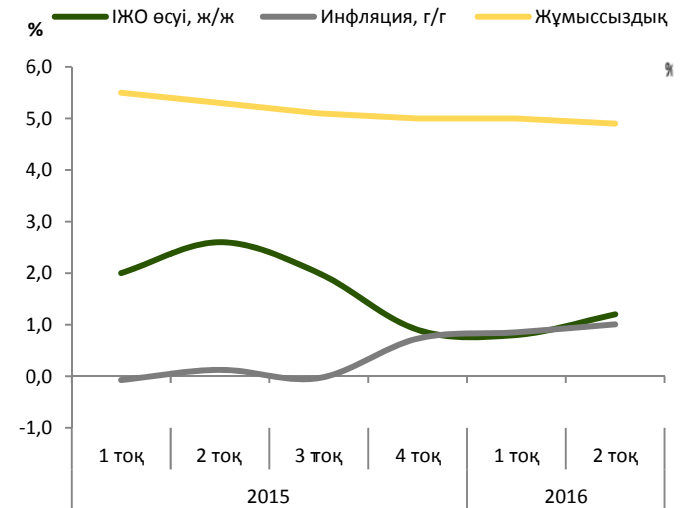
Американың Экономикалық талдау бюросының бастапқы бағалау деректеріне сәйкес АҚШ-тағы экономикалық өсу 2016 жылғы екінші тоқсанның қорытындысы бойынша 1,2%-ды құрады (7-график), бұл нарықтың күтулерінен екі есе төмен болды. Мәселен, Bloomberg пікіртеріміне сәйкес сарапшылар орташа алғанда Америка экономикасының 2,5%-ға өсуін күтті. Осымен қатар, Экономикалық талдау бюросы АҚШ экономикасының 2016 жылғы бірінші тоқсанда 1,1%-дан 0,8%-ға дейін төмендеу жағына қарай өсуін қайта қарады.

Бұл ретте АҚШ экономикасының 2016 жылғы екінші тоқсанда өсуіне себепші болған факторлар ретінде түпкілікті тұтынудың жеке шығыстарының және тауарлар экспортының ұлғаюы атап өтілді. Өз кезегінде тауар-материалдық қорларға жеке инвестициялардың, негізгі капиталға инвестициялардың, сондай-ақ жергілікті және мемлекеттік органдар шығыстарының қысқаруы елдегі экономикалық өсуіне теріс әсер етті.

АҚШ-тағы инфляцияның жылдық деңгейі 2% нысаналы деңгейден төмен болып қалып отыр. Мәселен, 2016 жылғы екінші тоқсанның қорытындысы бойынша елдегі тұтынушылық бағаларының жылдық өсуі 1%-ға дейін ғана жеделдеді (7-график). Инфляцияның өсуіне бензин мен басқа да энергия тасымалдағыштар бағасының көтерілуі, сондай-ақ түпкілікті тұтынудың жеке шығыстарының ұлғаюы себепші болды.

Еңбек статистикасы бюросының деректері бойынша АҚШ-тағы жұмыссыздық 2016 жылғы екінші тоқсанда 4,9%-ға (2016 жылғы бірінші тоқсанда 5%-ға) төмендеді. Бұл ретте соңғы екі тоқсанда жұмыс орындары санының ең жоғары өсуі, сондай-ақ жалақының ұлғаюы байқалды. АҚШ-тағы жұмыссыздық деңгейінің барынша жедел

7-график. АҚШ экономикасының көрсеткіштері

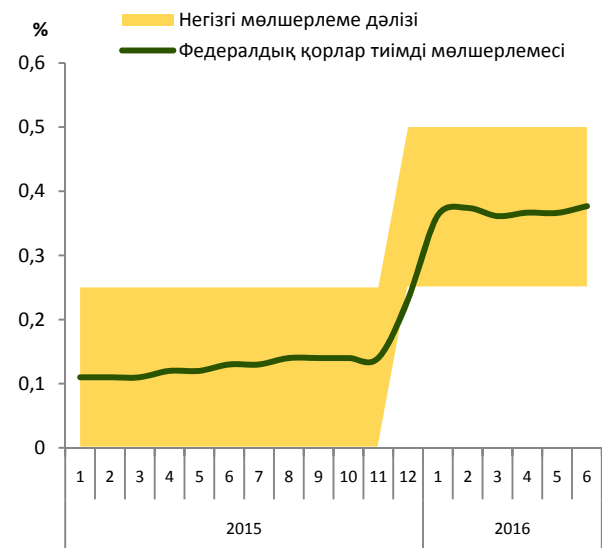


Дереккөзі: U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA), U.S. Bureau of Labor Statistics (BLS)

төмендеуін тежейтін негізгі фактор ауылшаруашылығына жатпайтын салаларда жұмыс істейтіндердің санының әлсіз өсуі болып табылады.

Осылайша, АҚШ-тағы экономикалық өсу, жұмыспен қамту және инфляция көрсеткіштерінің қанағаттандырылмаған мәндері аясында ФРЖ мөлшерлемесі 2016 жылғы екінші тоқсанда өзгеріссіз қалды (8-график).

8-график. АҚШ-тағы мөлшерлемелер



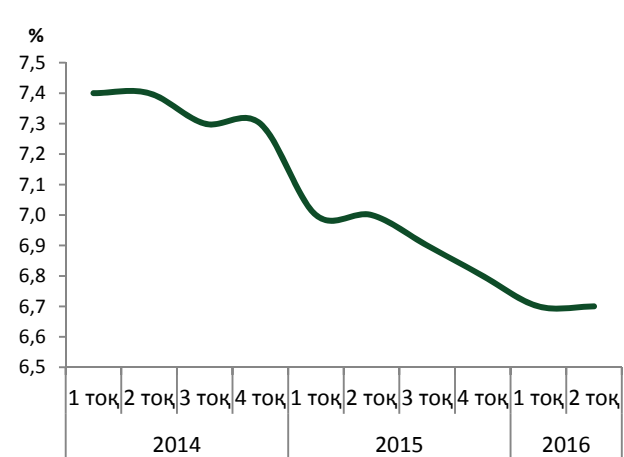
Дереккөзі: Reuters

1.3 Қазақстанның сауда әріптестері елдеріндегі экономикалық ахуал

1.3.1 Қытай

2016 жылғы екінші тоқсанда Қытайдың ІЖӨ өсуі өткен жылмен салыстырғанда 6,7%-ды құрады (9-график). Талдау жасалып отырған кезеңде Қытайдың экономикалық өсуіне юаньнің девальвациясы, қызмет көрсету саласы өсуінің жеделдеуі және салықты төмендету мен бизнес жүргізуге бюрократиялық кедергілері қоса алғанда мемлекеттік ынталандыру шаралары, инфрақұрылымға жұмсалған мемлекеттік шығындар және қаржы жүйесіне қаражаттың салынуы оң әсер етті. Елдегі экономикалық өсудің жеделдеуін тежейтін теріс факторлар ретінде экономиканың көптеген салаларында өндіріс қуатының шектен тыс көп болуын, нақты сектордағы мемлекеттік компаниялардың берешегі деңгейінің өсуін, сондай-ақ өндіруші және өңдеуші өнеркәсіптегі өсудің бәсеңдеуін атап өтуге болады. Бұл ретте Қытай экономикасының одан әрі бәсеңдеуі елдегі банктік активтер санасының нашарлауына, әлемдік экономикадағы және атап айтқанда, ЕО экономикасындағы Brexit-ке байланысты айқынсыздыққа байланысты болды.

9-график. Қытайдағы ІЖӨ нақты өсуі, ж/ж



Дереккөзі: Bloomberg

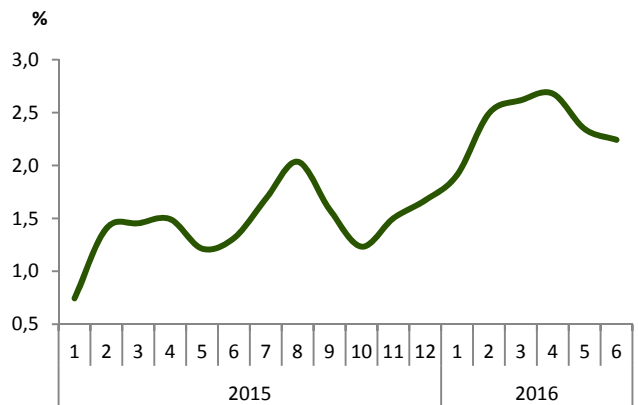
Қытайдағы жылдық инфляция ішкі нарықтағы тамақ өнімдері, темекі және алкоголь өнімдері бағасының шарықтауы

аясында 2016 жылғы қаңтар-наурызда 2,7%-ға дейін күрт өскеннен кейін 2016 жылғы екінші тоқсанда 2,2%-ға дейін төмендеді (10-график). Қытайдағы бағаның жылдық өсуінің осы бәсеңдеуіне өнеркәсіптегі бағаның төмен деңгейі, тамақ өнімдері бағасының құлдырауы, сондай-ақ экономиканың бәсеңдеуі себепші болды.

2016 жылғы екінші тоқсанда жылдық инфляцияның төмендеуі және экономикалық өсудің бәсеңдеуі аясында Қытайдың Ұлттық банкі ынталандыратын ақша-кредит саясатын сақтады. Мәселен, реттеуші негізгі мөлшерлемені өзгеріссіз қалдырды, оның аясында банкаралық мөлшерлеме тұрақты деңгейді қалды (11-график). Осымен қатар, Қытайдың Ұлттық банкі экономиканың нақты секторына қолдау көрсету мақсатында қаржы жүйесіне белсенді түрде қаражат салуды жалғастырды.

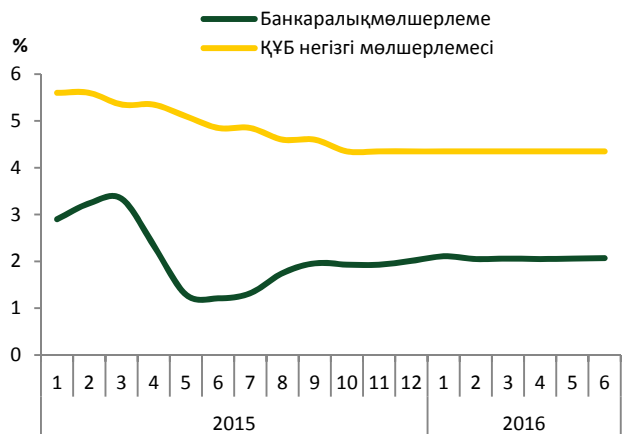
2016 жылғы сәуір-маусымда девальвациялық күтулердің күшеюі және капиталдың айтарлықтай әкетілуі аясында Қытайдың Ұлттық банкі юаньнің номиналдық айырбастау бағамын 5 жылдық минимумға дейін девальвациялады (12-график). Осы шешім сондай-ақ отандық экспорттерлерді қолдау мақсатында қабылдады. Юаньнің одан кейінгі серпіні, ішкі факторлармен қатар, сондай-ақ Brexit айналасындағы оқиғалардың дамуына қатысты болды. Мәселен, Ұлыбританияның ЕО құрамынан нақты шыққан жағдайда АҚШ долларының негізгі әлемдік валюталарға қатысты нығаюы болады, бұл юаньнің девальвациясына әсер етеді.

10-график. Қытайдағы инфляция



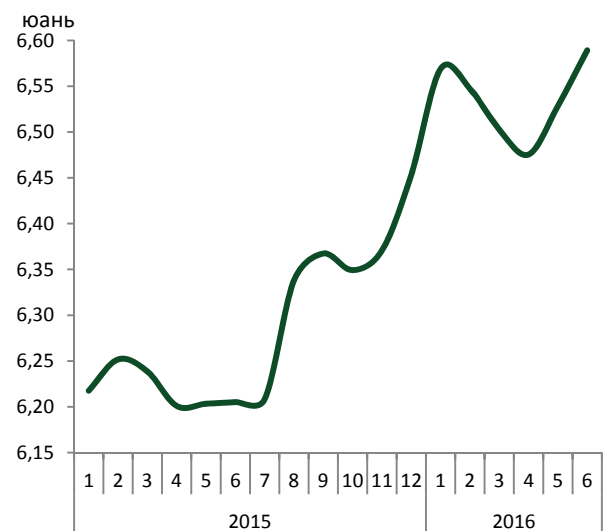
Дереккөзі: Қытайдың Ұлттық статистика бюросы

11-график. Қытайдағы мөлшерлемелер



Дереккөзі: Reuters

12-график. Юаньнің АҚШ долларына қатысты бағамы, айына орташа алғанда



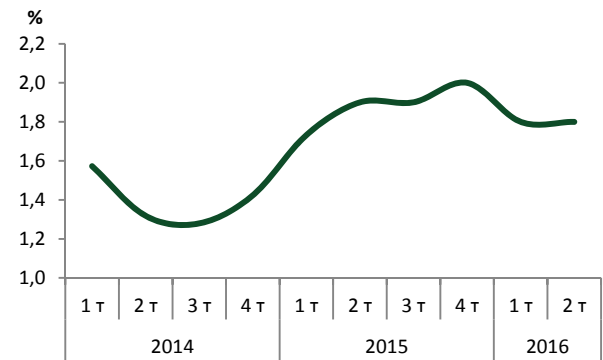
Дереккөзі: Reuters

**1.3.2 Еуропалық одақ**

Eurostat алдын ала бағалау деректері бойынша 2016 жылғы екінші тоқсанда Еуропалық одақтың нақты ЖІӨ өсудің төмен қарқынын көрсетуді жалғастырып отыр (13-график), бұл әлсіз тұтынушылық және инвестициялық сұратуға, сондай-ақ экспорт салымының төмендеуіне байланысты болды. Ресеймен екі жақты саяси және экономикалық санкциялардың сақталуы және Қытай экономикасының нашарлауы өңірдің экономикалық өсуіне теріс ықпалын тигізді. Импорттың өсу қарқынының төмендеуі оң фактор ретінде болды. Brexit аясында экономикалық және саяси екі ұштылықтың өсуі, сондай-ақ өңірлік банктерде өтімділікпен проблемалардың күшеюі ЕО экономикасының ықтимал жеделдеуі үшін тәуекелдер туғызады.

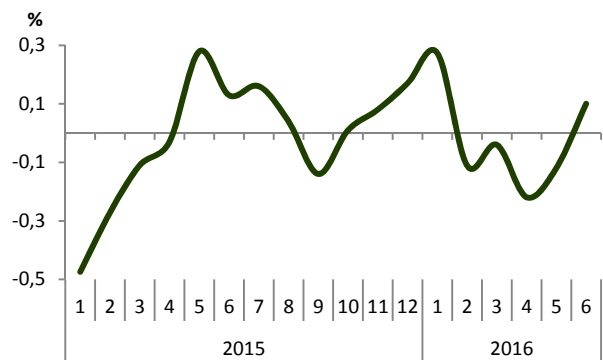
Талданып отырған кезеңнің қорытындылары бойынша инфляцияның жылдық деңгейі 0,1% болды, бұл ЕОБ белгілеген нысаналы 2%-дық деңгейден айтарлықтай төмен болды. Энергия ресурстарының төмен бағасы аясында өнеркәсіптегі бағаның дефляциялық қысымы, сондай-ақ әлсіз тұтынушылық сұраныс инфляцияның төменгі деңгейінің факторлары болып табылады. Экономикадағы бағаның әлсіз өсуі ЕОБ ынталандырушы ақша-кредит саясатын жалғастыруға себеп болды. Мәселен, қайта қаржыландыруың нөлдік мөлшерлемесі (15-график), сондай-ақ өткен тоқсанның соңында кеңейтілген қайта қаржыландыру (Targeted longer-term refinancing operations) бойынша ай сайынғы нысаналы ұзақмерзімді операциялар көлемі және активтерді сатып алу бағдарламасы (Assets purchase programs) қамтитын сандық жұмсарту шаралары өзгерген жоқ.

**13-график. ЕО ІЖӨ нақты өсуі, ж/ж**



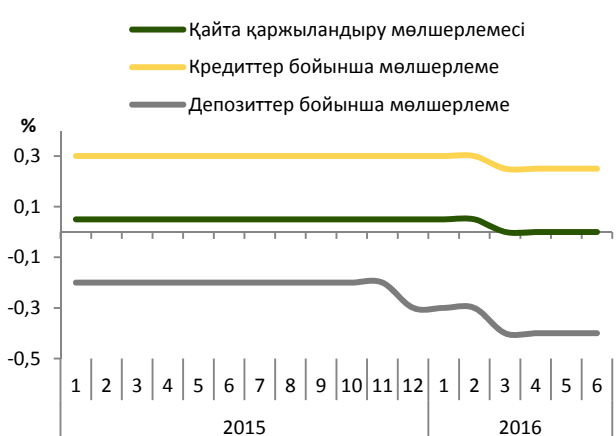
Дереккөзі: Евростат

**14-график. ЕО-тағы инфляция, ж/ж**



Дереккөзі: Евростат

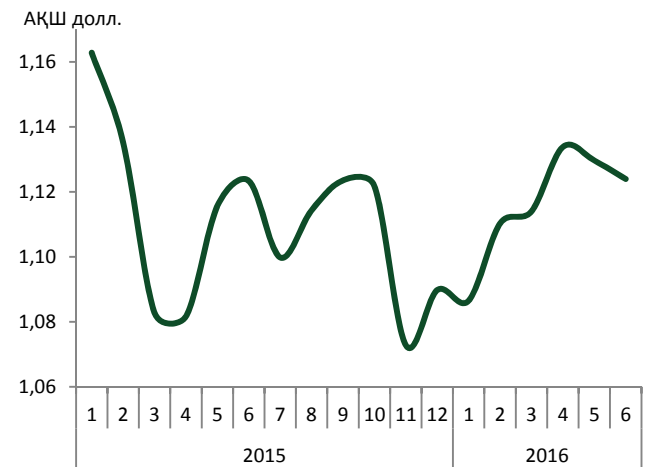
**15-график. ЕО-тағы мөлшерлемелер**



Дереккөзі: Reuters

2016 жылғы сәуір-маусымда еуроның АҚШ долларына номиналды айырбастау бағамы орташа алғанда тоқсанда еуро үшін 1,1036 - 1,1291 АҚШ доллары аралығында немесе 2,3%-ға нығайды (16-график). Бұл ретте тоқсанның ішінде еуроның АҚШ долларына қатынасы бойынша бағамының серпіні төмен болды. Мәселен, маусымда еуроның сәуірге қатысты бағамы еуро үшін 1,1338 - 1,1239 АҚШ доллары аралығында немесе 0,89%-ға төмендеді. Құнсыздануға арналған нығаю траекториясы бар еуро бағамы қозғалысының осы ауысуы, негізінен Brexit-ке байланысты саяси және экономикалық екі ұштылықтың өсуіне байланысты болды. Сонымен қатар сандық жұмсару шаралары еуроның құнсыздануының қосымша факторы болды. Осы дәстүрлі емес ақша-кредит саясаты шеңберінде ЕОБ 2016 жылғы бірінші тоқсанның соңында активтерді сатып алудың ай сайынғы көлемін 60 млрд. еуродан 80 млрд. еуроға дейін ұлғайтуға шешім қабылдады.

**16-график. Еуроның АҚШ долларына бағамы,**

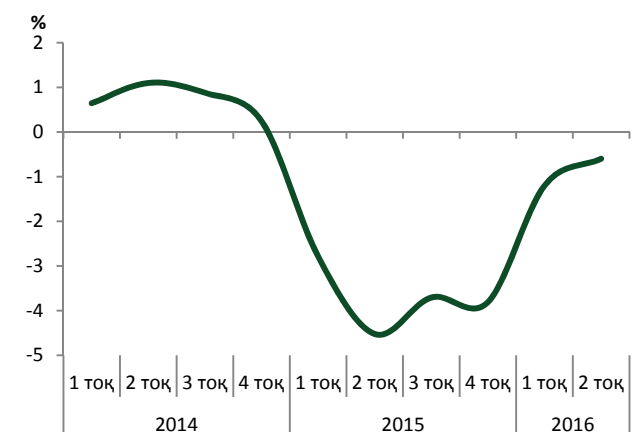


Дереккөзі: Reuters

**1.3.3 Ресей**

РФ Экономикалық даму министрлігінің «2016 жылғы бірінші жартыжылдықтың қорытындылары бойынша Ресей Федерациясының экономикасындағы ағымдағы ахуал туралы» мониторингінде жарияланған деректер бойынша 2016 жылғы сәуір-маусымда Ресей экономикасында рецессиялық процестердің әлсіреуі жалғасты. Мәселен, Ресейдің ІЖӨ 2016 жылғы екінші тоқсанда 2015 жылғы тиісті тоқсанға қарағанда 0,6%-ға қысқарды (17-график). Бұл ретте экономикалық басылудың баяулауына көлік, өнеркәсіптік өндіріс және ауылшаруашылығы салалары ықпал етті. Өз кезегінде, құрылыс және сауда салаларындағы басылу елдегі экономикалық өсуге теріс ықпал етті. Энергия ресурстары нарығындағы төмен баға, сондай-ақ ЕО саяси және экономикалық санкциялары Ресейдің ІЖӨ өсуінің теріс қарқынының негізгі сыртқы көздері болып қалып отыр.

**17-график. Ресейдегі ІЖӨ-нің нақты өсуі, ж/ж**



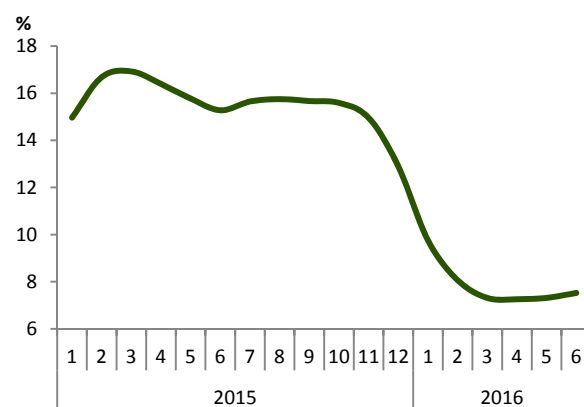
Дереккөзі: Ресстат, РФ Экономикалық даму министрлігі

2016 жылғы екінші тоқсанның қорытындылары бойынша Ресейдегі жылдық инфляция 7,5% болды, бұл өткен тоқсанның қорытындыларымен салыстырғанда 0,2 п.т. көп (18-график). Жылдық инфляцияның өсуі 2015 жылғы «төменгі база әсерімен» түсіндіріледі, бұл ретте 2016 жылғы екінші тоқсан бойы ай сайынғы инфляция орташа алғанда кезең үшін 0,4% деңгейде тұрақты төмен серпінді көрсетті, мұнда 2016 жылғы бірінші тоқсанда ол 0,68% болды. Ресейдегі инфляциялық процестердің баяулауына төмен тұтынушылық сұраныс, рубльдің айырбастау бағамының тұрақтандырылуы, сондай-ақ Ресей Банкінің қалыпты-қатаң ақша-кредиттік саясаты себепші болды.

2016 жылғы маусымда Ресей Банкі негізгі мөлшерлемені 10,5%-ға дейін төмендетуге шешім қабылдады (19-график). Бұл ретте осы шешімді қабылдауға ықпал еткен оң факторлар ретінде инфляция динамикасындағы оң үрдістердің тұрақтылығы және халық пен бизнестің инфляциялық күтулерінің төмендеуі болды. Негізгі мөлшерлеменің төмендеуіне қарамастан, Ресейдегі ақша-кредиттік талаптар инфляциялық күтулердің екпінділігі, бюджеттік шоғырландырудың орташамерзімді стратегиясының болмауы және елдегі жалақы мен зейнетақыны одан әрі индексстеу өлшемдерінің екі ұштылығы аясында қалыпты-қатаң болып қалып отыр.

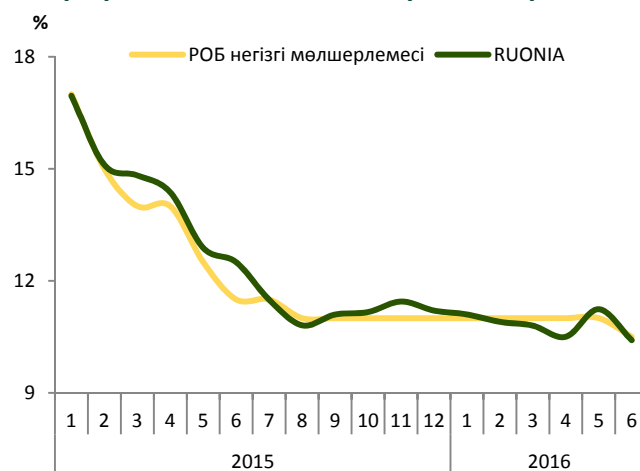
Талданып отырған кезеңдегі рубльдің номиналды айырбастау бағамы энергия ресурстары бағасын қалпына келтіру аясында нығаяды көрсетті. Мәселен, 2016 жылғы сәуір-маусымда Ресей рублі Ақш долларына қатысты орташа алғанда тоқсан үшін 11%-дан аса нығайды (20-график). Мұнай бағасының өсу факторынан басқа, компаниялардың 2016 жылғы маусымның екінші жартысында басталған салық және дивиденд төлемдері рубльдің бағамына оң ықпал етті. Бұл ретте ел бюджеті дефицитінің ұлғаюы рубльдің құнсыздануына ықпал ететін фактор болып табылады.

18-график. Ресейдегі инфляция



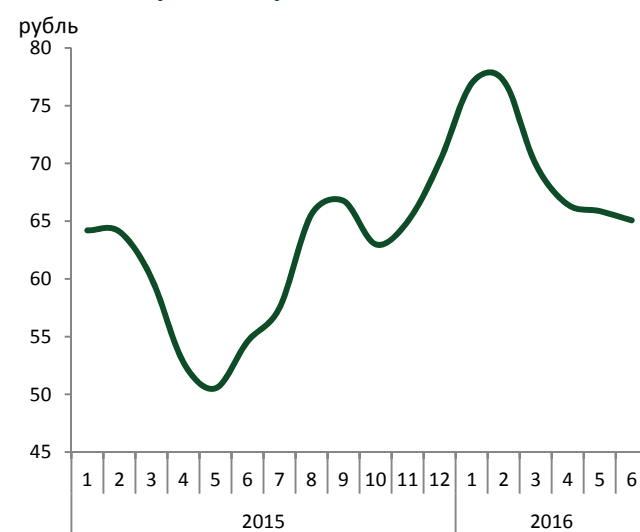
Дереккөзі: Reuters

19-график. Ресейдегі мөлшерлемелер



Дереккөзі: Reuters

20-график. Рубльдің АҚШ долларына бағамы, бір айда орташа алғанда



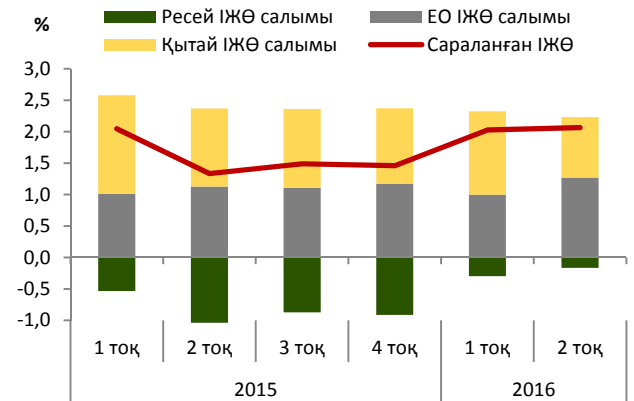
Дереккөзі: Reuters

**1.3.4 Біріктірілген сыртқы ІЖӨ және инфляция**

Қазақстанның халықаралық сауда құрылымы туралы деректер негізінде есептелетін және қазақстандық экспортқа сұранысты сипаттайтын жинақталған сыртқы ІЖӨ көрсеткіші талданып отырған кезеңде 0,04 п.т. өсті (21-график). Осы айтарлықтай өсу Ресейдің ІЖӨ-нің құлдырауының баяулауы салдарынан байқалды. Негізгі сауда әріптестері елдерінің сыртқы жинақталған ІЖӨ айтарлықтай өсуі 2016 жылғы екінші тоқсандағы сыртқы сұраныс факторының аздап жақсаруын куәландырады.

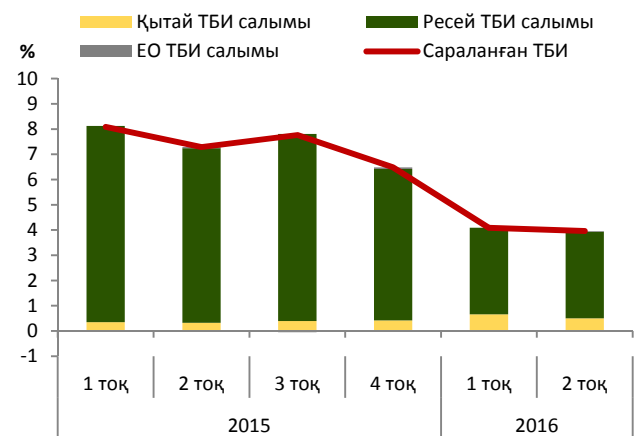
2016 жылғы екінші тоқсанда негізгі сауда әріптестері елдерінің Қазақстанның импортындағы үлесі бойынша есептелген азық-түлік бағаларының біріктірілген сыртқы индексі 0,12 п.т. әлсіз төмендеуді көрсетті (22-график). Осы көрсеткіштің аздап төмендеуі Ресейдегі жылдық инфляцияның өсуімен өтелген Қытайдағы жылдық инфляцияның азаюына байланысты. Бұл ретте ЕО инфляцияға салымы өзгерген жоқ. Тұтастай алғанда, осы көрсеткіштің төмендеуі сыртқы инфляция қысымының Қазақстанның тұтынушылық нарығына әлсіреуін көрсетеді.

**21-график. Орташа алынған сыртқы ІЖӨ, ж/ж**



Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

**22-график. Орташа алынған сыртқы АБИ, ж/ж**



Дереккөзі: ҚРҰБ есептері



## 2. ІШКІ ЭКОНОМИКА

### 2.1 АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ СЕКТОРЫН ДАМУ

#### 2.1.1 Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ақша нарығы және операциялары

2016 жылғы екінші тоқсанда ақша нарығы теңгелік өтімділіктің құрылымдық профициті жағдайларында жұмыс істеді.

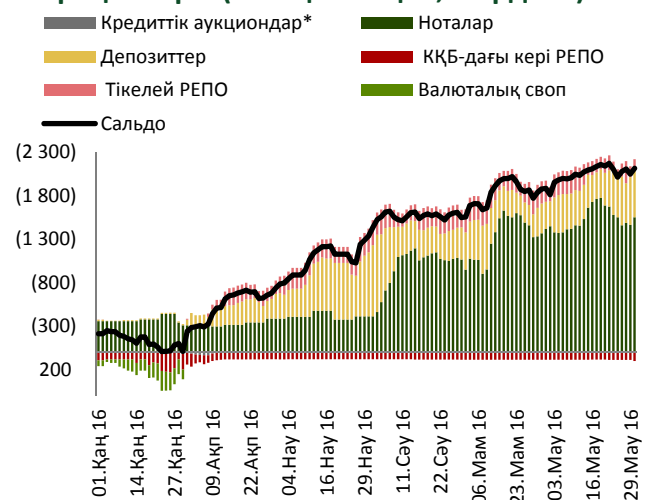
Ұлттық Банктің экономиканы долларсыздандыру, сондай-ақ шикізаттың әлемдік нарығындағы ахуалдың жақсаруы аясында теңгенің айырбастау бағамын нығайту шаралары нәтижесінде халықтың және нарыққа қатысушылардың валюталық басымдықтарының ұлттық валютаның пайдасына өзгеруі байқалады. Салымдарды шетел валютасынан теңгеге айырбастау процесі, сондай-ақ мемлекеттік және квазимемлекеттік секторлардың ірі шығыстары салдарынан банктерде артық теңгелік өтімділік жиналып қалды, бұл, кредиттік ресурстарға төмен сұраныс аясында оны алу қажеттілігіне әкелді. Инфляциялық процестерді шектеу мақсатында Ұлттық Банк өтімділікті алу бойынша операцияларды өткізді.

Артық өтімділікті жинақтаудың негізгі құралдары Ұлттық Банктің қысқамерзімді ноттары, тікелей РЕПО және банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері болып табылады (23-график).

Тәуекелсіз қисық кірістілікті қалыптастыру үшін жағдайлар жасауға бағытталған шаралар шеңберінде, 2016 жылғы сәуірден бастап Ұлттық Банк 7, 28, 91 және 182 күндік өтеу мерзімімен және ішінара өтеу мүмкіндігімен ноталарды шығаруды біртіндеп бастады. Нәтижесінде банктердің 1 күндік операцияларға сұранысының, атап айтқанда, депозиттерге, Ұлттық Банктің 7, 28 және 91 күндік мерзімімен барынша ұзын қысқамерзімді ноттарға ауысуы байқалды.

Қаржы нарығындағы ахуалдың жақсаруына орай Ұлттық Банк ақша-кредиттік саясатты біртіндеп жұмсартты. 2016 жылғы 5 мамырда баға тұрақтылығы мен қаржы тұрақтылығын қамтамасыз ету арасындағы тәуекелдер балансын жақсарту

**23-график. ҚРҰБ ішкі нарықтағы операциялары (ашық позиция, млрд. тг.)**



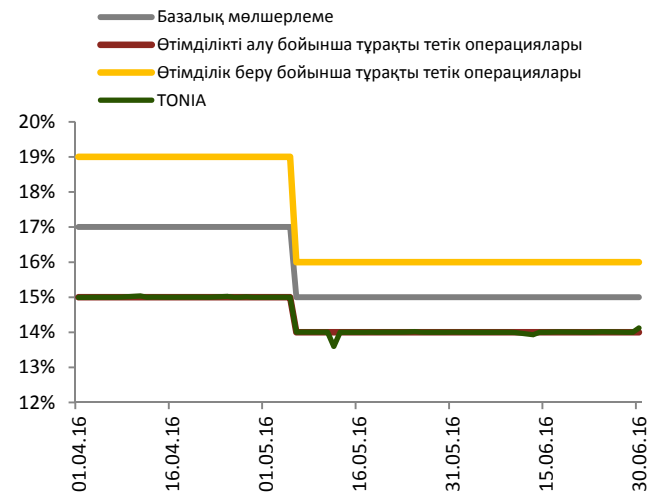
\* Бағалы қағаздарды кері сатумен сатып алу ҚРҰБ аукционі  
Дереккөзі: ҚРҰБ

аясында Ұлттық Банк пайыздық мөлшерлемелер дәлізін 1 п.т. дейін тарылта отырып, базалық мөлшерлемені 15%-ға дейін төмендету туралы шешім қабылдады (24-график). Базалық мөлшерлеме деңгейін төмендету туралы шешім қаржы нарығындағы ахуалдың жақсаруын, инфляциялық күтулердің қысқаруын, сондай-ақ теңгелік активтерге сенімді қалпына келтіру үрдісін күшейтуді ескере отырып қабылданды.

Орташа алынған пайыздық саясатты қолдай отырып, Ұлттық Банк 2016 жылғы 6 маусымда базалық мөлшерлеме деңгейін бұрынғы деңгейде сақтады. Базалық мөлшерлеме деңгейін сақтау туралы шешім инфляциялық күтулердің алдын алу үшін теңгелік активтерге сұранысты қолдау мақсатында қабылданды.

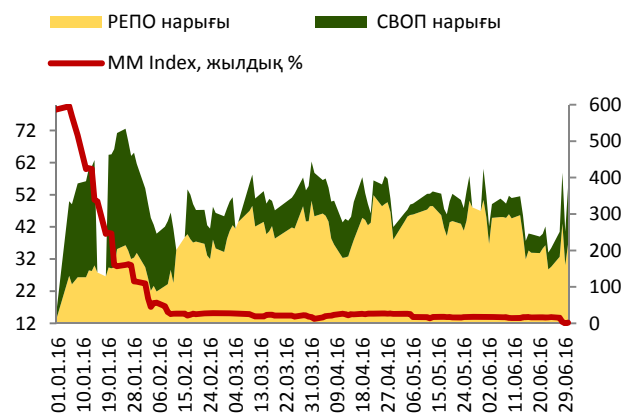
2016 жылғы екінші тоқсанда ақша нарығындағы мөлшерлемелер базалық мөлшерлеменің пайыздық дәлізінің төменгі шегінің айналасында қалыптасты. 2016 жылғы екінші тоқсанның ішінде ММІ 11,96 – 15,05% шегінде ауытқыды. ММІ орташа алынған мәні 2016 жылғы екінші тоқсан үшін 14,14% болды. Операциялардың негізгі үлесі РЕПО нарығына тиесілі (25-график).

**24 график. Базалық мөлшерлеме және TONIA**



Дереккөзі: ҚРҰБ, ҚҚБ

**25-график. ММІ серпіні және мәмілелер көлемі (млрд. тг., оң ось)**



Дереккөзі: ҚҚБ

**2.1.2 Валюта нарығы және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің шетел валютасымен операциялары**

2016 жылғы екінші тоқсанда валюта нарығындағы ахуал тұрақты болды. Теңге бағамының күн сайынғы ауытқулары іргелі факторларға, бірінші кезекте мұнай бағасы мен Ресей рублі бағамына байланысты екі жаққа да болды.

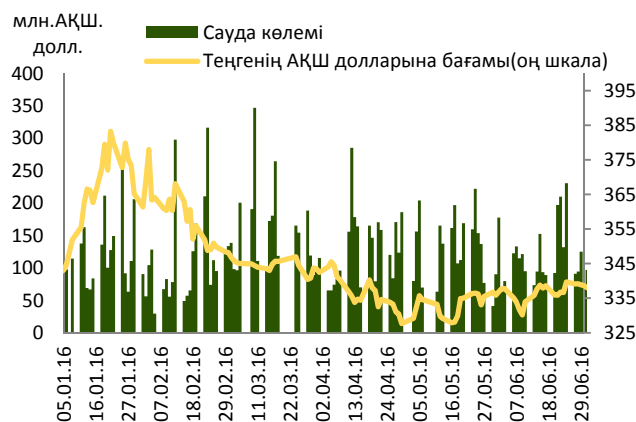
Сыртқы факторлардың оң әсері және валюта нарығында шетел валютасы ұсынысының артығымен болуы аясында теңгенің айырбастау бағамының нығаюы байқалды. Мәселен, 2016 жылғы екінші тоқсанда теңгенің АҚШ долларына қатысты ресми бағамы 1,2%-ға нығайды. Қаралып отырған кезеңде теңге бағамының ауытқуы

бір АҚШ доллары үшін 327,66-345,52 теңге аралығында болды (26-график).

Ұлттық Банктің валюта нарығына қатысуы жалпы үрдісті қалыптастыруға әсер етпестен, сұраныс пен ұсыныстың арақатынасын және іргелі факторлардың ықпалын көрсетпейтін айырбастау бағамының тұрақсыздандыратын ауытқуларын басуға бағытталды.

2016 жылғы сәуірде және мамырда салымдарды долларсыздандыру үрдісіне байланысты Ұлттық Банк ішкі нарықта тиісінше 830,9 және 728,3 миллион АҚШ доллары көлемінде шетел валютасын сатып алуды жүзеге асырды. 2016 жылғы маусымда валюта нарығындағы сұраныс пен ұсыныстың теңгерімді болуы жағдайында Ұлттық Банктің қатысу үлесі ең төмен болып, 0,1% құрады.

**26-график. Айырбастау бағамының серпіні және валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі**



Дереккөзі: ҚҚБ

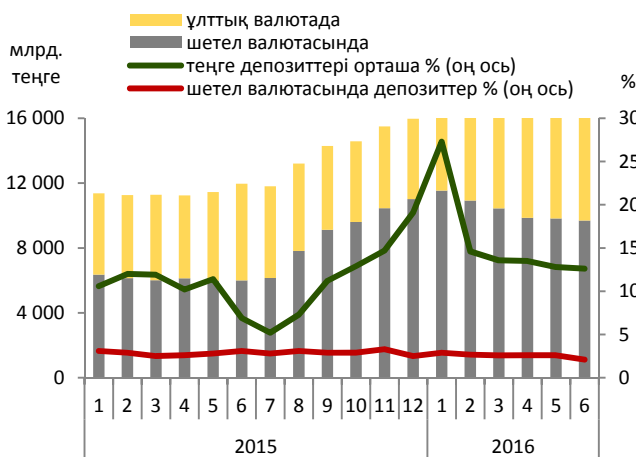
**2.1.3 Депозит нарығы**

2016 жылғы екінші тоқсанда банк жүйесінде депозиттердің одан әрі өсуі байқалды, бұл инфляцияға байланысты позитивті күтулердің күшеюіне, сондай-ақ айырбастау бағамының тұрақтануына байланысты болды.

Ұлттық валютадағы депозиттер бойынша ұсынылатын мөлшерлемені көтеру және шетел валютасындағы депозиттер бойынша оны төмендету бөлігінде экономиканы долларсыздандыру бойынша 2016 жылғы ақпанда қабылданған шаралар 2016 жылғы екінші тоқсандағы депозиттердің валюталық құрылымының өзгеруіне оң әсерін тигізуді жалғастырды.

Мәселен, 2016 жылғы наурызбен салыстырғанда 2016 жылғы маусымда ұлттық валютадағы депозиттер 18%-ға өсті, шетел валютасындағы депозиттер 7,2%-ға төмендеді (27-график). Шетел валютасындағы депозиттердің үлесі 2016 жылғы наурыздағы 63,4%-дан 2016 жылғы маусымда 57,6%-ға дейін төмендеді.

**27-график. Теңгемен және шетел валютасымен депозиттердің көлемі және олар бойынша мөлшерлемелер**



Дереккөзі: ҚРҰБ

**2.1.4 Кредит нарығы**

Алдыңғы айлармен салыстырғанда 2016 жылғы мамырда және маусымда кредиттеу көлемдерінің ұлғаюына қарамастан, 2016 жылғы екінші тоқсанда банктердің экономиканы кредиттеу көлемі алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда 0,2%-ға төмендеді (28-график).

Кредиттеудің төмендеуінің негізгі себебі тұтынушылар тарапынан кредиттік өнімдерге деген сұраныстың төмендеуі болып табылады.

Банк секторындағы өтімділік ахуалының жақсаруы 2016 жылғы бірінші тоқсанның басымен салыстырғанда пайыздық мөлшерлемелердің тұрақтануына ықпал етті. Кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2016 жылғы маусымда 15,1% (2016 жылғы наурызда - 14,3%) болды.

**2.1.5 Ақша агрегаттары**

2016 жылғы екінші тоқсанда М3 (ақша массасы) және М0 (айналыстағы қолма-қол ақша) ақша агрегаттарының жылдық өсу қарқыны бірінші тоқсанның деңгейінде сақталды және тиісінше 40,6% және 38,4% құрады.

Бұл ретте ақша базасының өсу қарқыны 2016 жылғы наурыздың соңындағы 51,9%-дан маусымда 16,8%-ға дейін қысқарды (29-график).

Ақша массасының ұлғаюының негізгі факторлары ақша массасының валюталық құрауыштарының, атап айтқанда, сыртқы активтердің және банк жүйесінің банктік емес қаржы ұйымдарына және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдарға талаптарының қайта бағалануы болып табылады. Ақша массасының ұлғаюын тежегіш факторлар шетел валютасын және алтынды қайта бағалаумен байланысты капитал шоттарының өсуі болды (30-график).

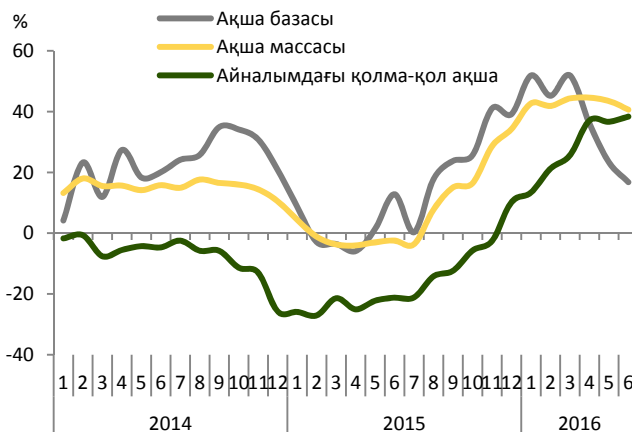
2016 жылғы екінші тоқсандағы ақша базасының өсу қарқынының төмендеуі ең алдымен, Ұлттық Банктің ақша нарығындағы артық өтімділікті алу мақсатындағы қысқамерзімді ноттарды орналастыруы

**28-график. Кредиттердің көлемі және олар бойынша мөлшерлемелер**



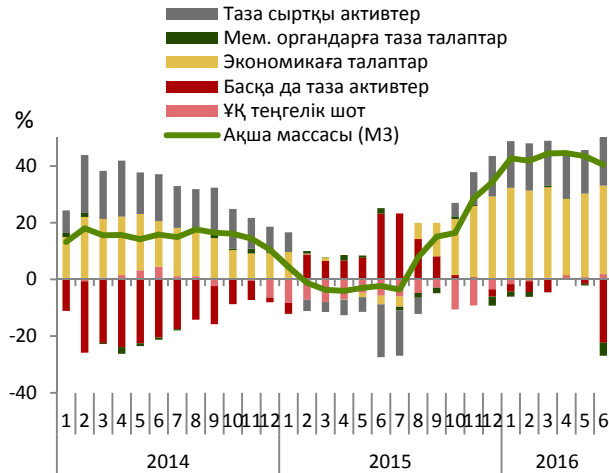
Дереккөзі: ҚРҰБ

**График 29. Ақша агрегаттарының өсімі, ж/ж**



Дереккөзі: ҚРҰБ

**График 30. Ақша массасы қалыптасу көздерінің серпіні, ж/ж**



Дереккөзі: ҚРҰБ

болып табылды, нәтижесінде Ұлттық Банктің банктерге талаптары айтарлықтай төмендеді. Мәселен, 2016 жылғы наурыздан бастап маусымға дейін айналыстағы қысқамерзімді ноттардың көлемі 408,7 млрд. теңгеден 1,5 трлн. теңгеге дейін ұлғайды.

## 2.2 Бағалар және инфляциялық процестер

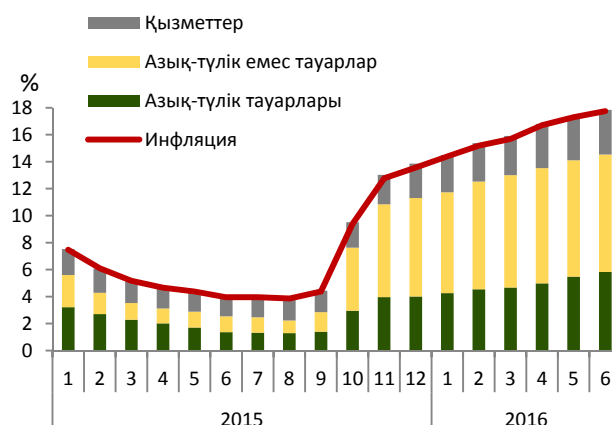
Инфляциялық процестер алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда, 2016 жылғы екінші тоқсанда теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбастау бағамының тұрақтануы және нығаюы, сондай-ақ халықтың инфляциялық күтулерінің төмендеуі аясында баяулады. Алайда, өндірушілердің шығындарының көбеюіне, тұтынушылық тауарлар нарығындағы ұсыныстың қысқаруына байланысты инфляциялық тәуекелдер сақталуда.

### 2.2.1 Тұтыну бағаларының индексі

Жылдық көрсеткіш бойынша инфляция 2016 жылғы наурыздағы 15,7%-дан маусымда 17,3%-ға дейін өсті (31-график). Теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбастау бағамының күрт құнсыздануы нәтижесінде алдыңғы жылдың төртінші тоқсанындағы бағалардың айтарлықтай өсуі жоғары жылдық инфляцияның негізгі факторы болып сақталып отыр. Екінші тоқсанда инфляция 1,6% құрады, бұл көрсеткіш алдыңғы жылдардың (бағалардың төмендеуі байқалған 2015 жылды қоспағанда) тоқсандық инфляциясының әдеттегі үрдістеріне сәйкес келеді. Егер 2016 жылғы бірінші тоқсанда бағалардың күрт өсуі реттелетін қызметтерге тарифтердің өсуі нәтижесінде байқалса, онда 2016 жылғы екінші тоқсанда жылдық инфляцияға азық-түлік және азық-түлікке жатпайтын инфляция көбірек үлес қосты (32-график).

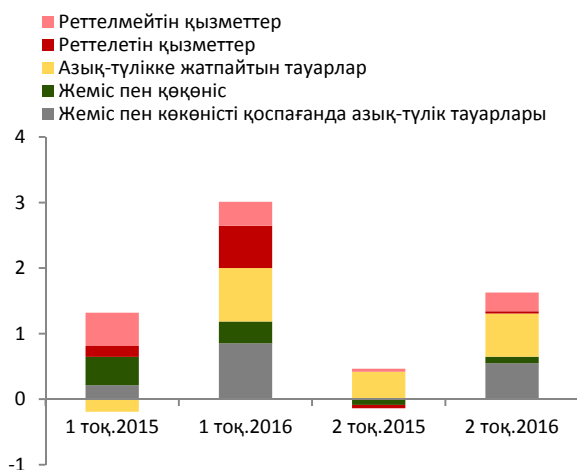
Азық-түлік тауарлары бағаларының индексі 2016 жылғы екінші тоқсанда 1,8% болды. Азық-түлік өнімінің бағасы әлем нарықтарында азық-түліктің кейбір түрлерінің қымбаттауы, импорттаушы елдерден көкөніс өнімдерін жеткізуге

31-график. Жылдық инфляция және құрауыштарының үлесі, ж/ж



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

32-график. Құрауыштардың инфляцияға тоқсанда қосқан үлесі



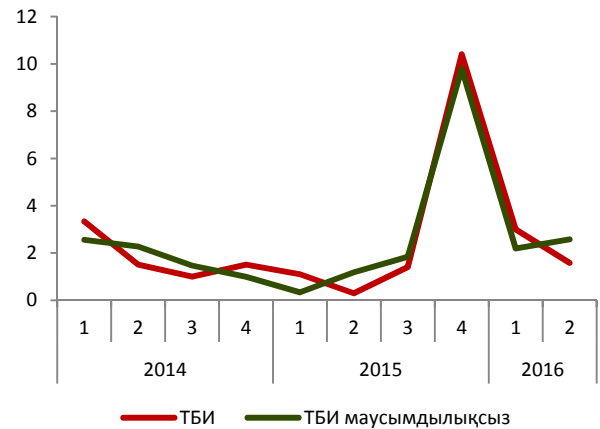
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

уақытша шектеу енгізу, сондай-ақ ішкі нарықта ұсыныстың қысқаруы салдарынан дәнді дақылдар құнының өсуі сияқты факторлардың ықпалымен қалыптасты.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағаларының индексі екінші тоқсанда 2,1% құрады, бағаларға импорт тауарларының қымбаттауы негізгі әсерін тигізді.

Маусымдылықты қоспағанда (1-қосымша мәтінді қараңыз), инфляция екінші тоқсанда 2,2%-дан 2,6%-ға дейін көтерілді (33-график). Бұл ретте маусымдық бойынша түзетілген тоқсандық индекстер құрылымы бөлігінде барлық құрауыштар, көбінесе азық-түлікке жатпайтын тауарлар бойынша (3,1%-ға) ұлғайды.

**33-график. Тоқсандағы инфляция және маусымдылыққа түзетілген инфляция**

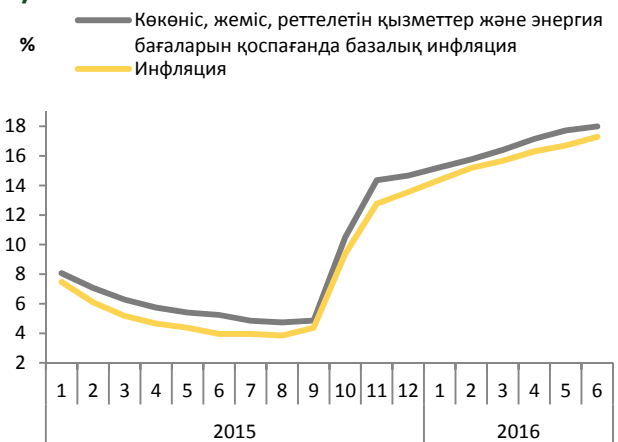


Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

**2.2.2 Тұтыну бағаларының базалық индексі**

Жеміс пен көкөністің, реттелетін қызметтердің және энергия ресурстары бағаларының өсуін есептемегенде, базалық инфляция тоқсанның соңында 18% құрады, бұл жалпы инфляциядан 0,7 п.т. жоғары (34-график). Бұл үрдіс ішкі нарықтарда өнімнің өзіндік құнының өсуіне, сондай-ақ импортталатын өнім бағаларының өсуіне байланысты болды. Бір жағынан, теңгенің АҚШ долларына қатысы айырбастау бағамының импортталатын тұтыну тауарларына ықпалы айтарлықтай әсер етпеді (2016 жылғы екінші тоқсандағы теңгенің АҚШ долларына қатысты нығаюын есепке алғанда). Екінші жағынан кәсіпорындардың алдыңғы кезеңдердегі шығыстарының ұлғаюы ағымдағы кезеңдегі бағаның қалыптасуына ықпал етуде.

**34-график. Инфляция и базалық инфляция, ж/ж**



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

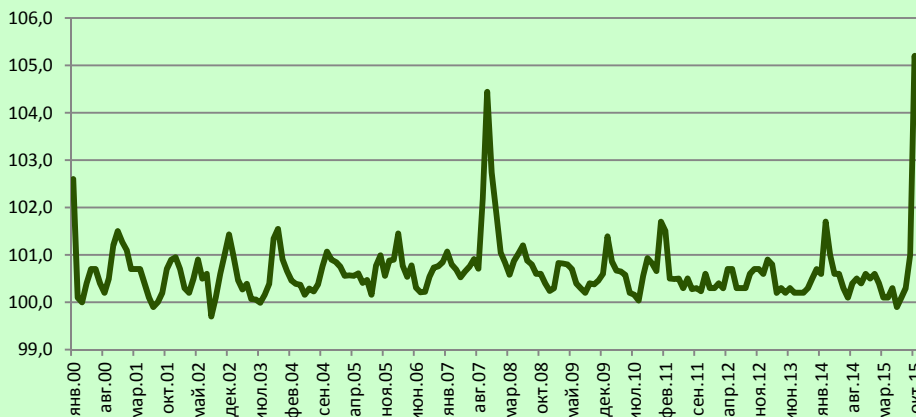
**1-қосымша мәтін**

**Инфляцияның маусымдылығы**

Әдеттегідей, жылдың басындағы (қаңтар-ақпан) және соңғы (қазан-желтоқсан) айлар баға өсудің жоғары қарқынымен сипатталады. Бұл маусымдық факторлардың әсерінен қыс кезеңінде азық-түлік тауарлары (жеміс-көкөніс өнімі, дәнді дақылдар) бағаларының және ақылы қызметтер тарифтерінің өсуі жылдамтылады. Сонымен бірге жалпы бағалар деңгейінің маусымдық өсуіне қыс кезеңінде тұтынушылық белсенділіктің және сұраныстың көбеюі белгілі әсерін тигізеді. 2000-2015 жылдар аралығындағы кезеңде орташа алғанда (орташа арифметикалық мәні) айлық инфляция қазанда және қарашада 1,1-1,2%, желтоқсанда – 0,9%, қаңтарда – 1,0%, ақпанда – 0,8% болды.

Жылдың жазғы кезеңінде бір айдағы бағаның өсу қарқыны төмен болатыны байқалады, бұл әдеттегідей жылдық инфляцияның баяулауына ықпал етеді. Сол кезеңде орташа алғанда маусымдағы (0,4%) және шілде-тамыздағы (0,3%) айлық инфляция қысқы кезеңге қарағанда екі есе төмен. Осылайша, инфляцияның анық көрінетін маусымдылығы бар.

1-график. Инфляция, м/м



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Маусымдылық ТБИ-де жылдың белгілі кезеңдерінде қолжетімсіз болатын, не бағалары жыл маусымына байланысты жиі өзгертін тауарлардың болуына байланысты болды.

Инфляцияның маусымдық ауытқулары базалық бағалық үрдістерді анықтауды қиындата түседі. Осыған байланысты көрсеткішті түзету және маусымдылықты болдырмау үшін бірқатар құралдар бар. Уақыт қатарларында маусымдылықты анықтаудың ең көп қолданылатын тәсіл қатарды (Census X-12, Census X-13, TRAMO-SEATS, STL) декомпозициялау болып табылады.

Көптеген елдерде инфляциялық процестерді талдау кезінде бағалардың жылдық өзгеруі пайдаланылады. Маусымдық ауытқулар болмаған кезде де тұрақсыз болуы мүмкін айлық өзгерістерге қарағанда, бұл көрсеткішті түсіндіру айтарлықтай жеңіл болады.

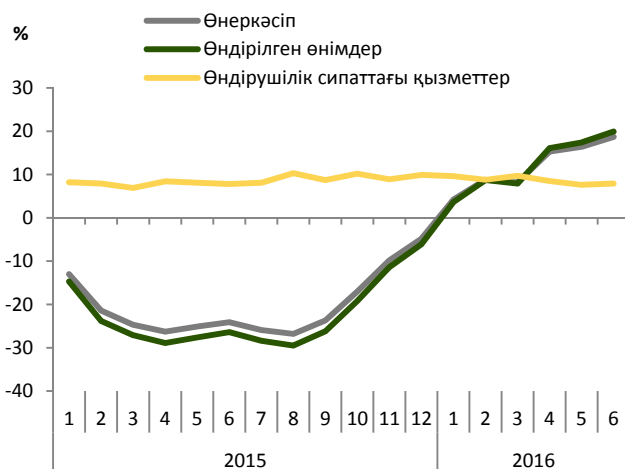
Реттелген индекстер тоқсандық немесе айлық ТБИ ауыстыруға арналмаған, алайда олар қосымша ақпарат ретінде пайдалы болуы мүмкін.

### 2.2.3 Өнеркәсіптік өнімді өндірушілер бағаларының индексі

2016 жылғы екінші тоқсанның соңында өнеркәсіптік өнімдерді өндірушілердің баға индексі жылдық көрсеткіш бойынша 18,7%-ға дейін өсті (35-график). Бағалардың негізгі өсімі тау-кен өнеркәсібінде болды, ол қаралатын тоқсанда ғана 13%-ды құрады. Өңдеу өнеркәсібінде және сумен қамтамасыз етуде бағалар аз дәрежеде өсті, ал электрмен қамтамасыз ету саласы бойынша баға өзгеріссіз қалды (36- график).

Тау-кен өндіру өнеркәсібінде өңделмеген мұнай мен табиғи газ өндірушілердің бағасы күрт өсті (бір тоқсанда 28%). Осы үрдіс мұнайдың әлемдік бағасы өсуіне негізделді. Бұл ретте, осы тауар тобын өндірушілердің бағасы экспортталатын

35-график. Өнеркәсіпте бағалардың өзгеруі, ж/ж



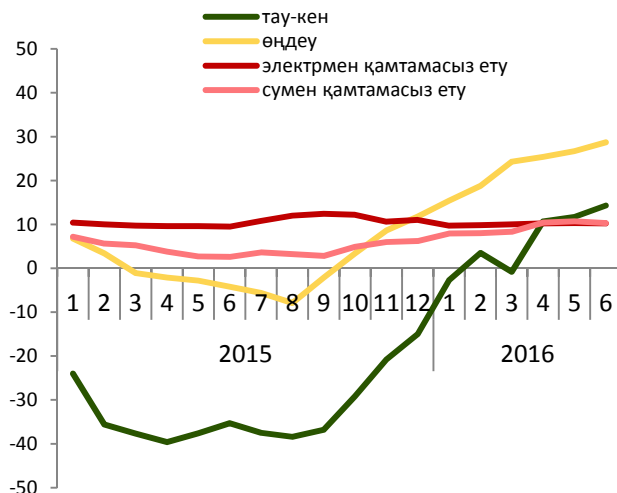
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

тауарға сияқты ішкі нарыққа жеткізілетін өнімдерге де өсті.

Өңдеу өнеркәсібінде 2016 жылғы екінші тоқсанда баға өсімінің қарқыны тау-кен өндіру өнеркәсібіндегі өсімнен (2,6%) аз болды, металлургия, химия өнеркәсібі өнімдеріне, киімді, автомобильді өндіруде баға өскені байқалды.

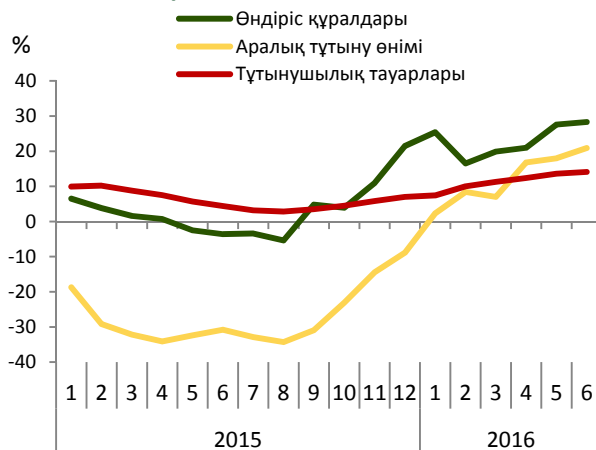
Соңғы мақсаты бойынша 2016 жылғы екінші тоқсанда аралық тұтыну өнімдеріне баға бірталай өсті (37-график). Бұл өндіріс-техникалық өнімнің, оның ішінде, көбінесе, Қазақстанда, сондай-ақ ТМД-да өндірілген өнімнің қымбаттауымен түсіндіріледі.

**36-график. Экономикалық қызмет түрлері бойынша өнеркәсіптегі бағаның өзгеруі, ж/ж**



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

**37-график. Өндірушілер бағаларының индексі (соңғы мақсаты бойынша сыныпталған)**

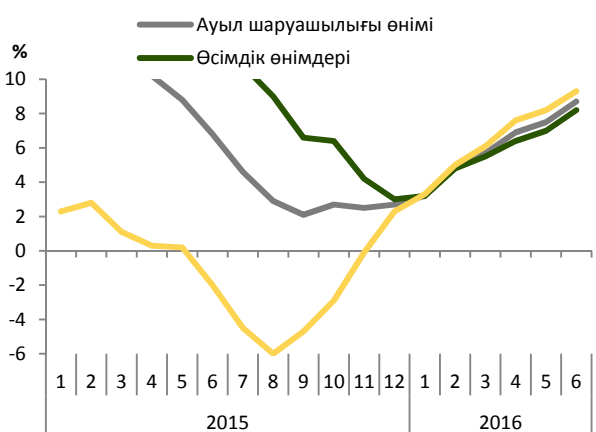


Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

**2.2.4 Ауыл шаруашылығы өнімі бағаларының индексі**

Ауыл шаруашылығы өнімінің бағасы жылдық көрсеткіш бойынша 2016 жылғы екінші тоқсанда 8,7%-ға, көбінесе мал шаруашылығы өнімінің есебінен өсуді жалғастырды (38-график). Мал шаруашылығы өнімі бағасының өсу серпініне 2015 жылғы екінші жартыжылдықта баға өсуі себепші болды (2016 жылғы екінші тоқсанда баға 1,9%-ға төмендегені байқалды). Өсімдік шаруашылығы өнімінің бағасы ұлғаюның серпіні негізінен астық өнімдерінің бағасы өсуінен болды (2016 жылғы 2-тоқсанда баға 3,2%-ға өсті). Астық қорының маусымдық

**38-график. Ауыл шаруашылығында бағалардың өзгеруі, ж/ж**



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК



төмендеуімен қатар қорлардың жартысы бидайды экспорттауға пайдаланылды, оның бағасы әлемдік нарықтарда баға өсуі, сондай-ақ астық экспорттаушы-бәсекелестердің бағаны ұлғайтуы аясында өсті.

2016 жылғы екінші тоқсанда ауылшаруашылығы өнімдерінің бағасы 0,6%-ға өсті, олардың ішінде өсімдік шаруашылық өнімдерінің бағасы 2,3%-ға ұлғайды, мал шаруашылығы өнімдерінің бағасы 1,9%-ға төмендеді. Ауылшаруашылығы өнімдерінің маусымдық бағасын ескерусіз 2016 жылғы екінші тоқсанда баға 2,4%-ға өсті.

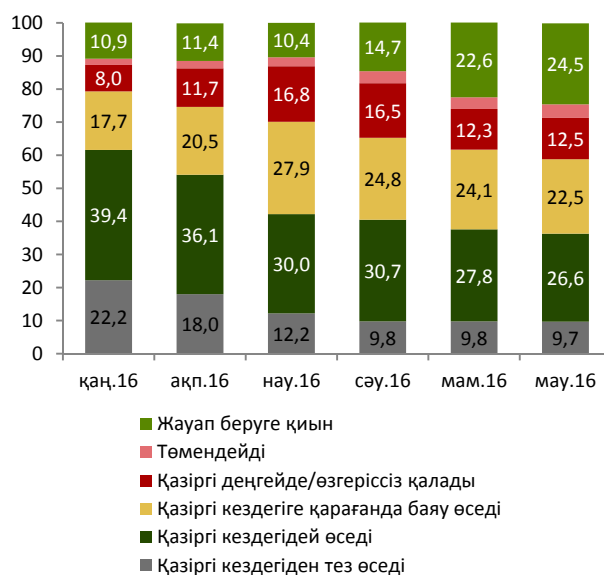
**2.2.5 Инфляциялық күтулер**

Халық арасында өткізілген пікіртерімнің нәтижелері 2016 жылғы екінші тоқсанда халық қабылдап отырған инфляцияның деңгейі жоғары болып тұрғанын көрсетті. 2016 жылғы мамырдан бастап халық арасында болашақтағы инфляцияға қатысты белгісіздік өсуде (39-график). Сонымен қоса, халықтың келесі 12 айдағы инфляцияға қатысты күтулері барынша позитивтік сипатта болуда. Респонденттердің аздаған саны жыл ішінде баға елеулі түрде өсетінін күтуде, пікіртерімге қатысқандардың төрттен бір бөлігі инфляция қарқыны баяулайтынын күтуде.

Халықтың девальвациялық күтуі 2016 жылғы екінші тоқсанда төмендеді (40-график). Теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбастау бағамы әлсірейтінін күтетіндердің үлесі азаю үрдісін сақтады, теңге бағамының тұрақтылығына сенетіндердің үлесі 20%-ға дейін өсті. Бұл ретте жағымсыз оқиғалардың аясында теңгенің айырбастау бағамына қатысты өз күтулерін айтуға қиналатын респонденттердің үлесі ұлғайды (мамырда – 25,7%, маусымда – 27,9%).

**39-график. Бір жылдан кейін баға өсімін бағалау**

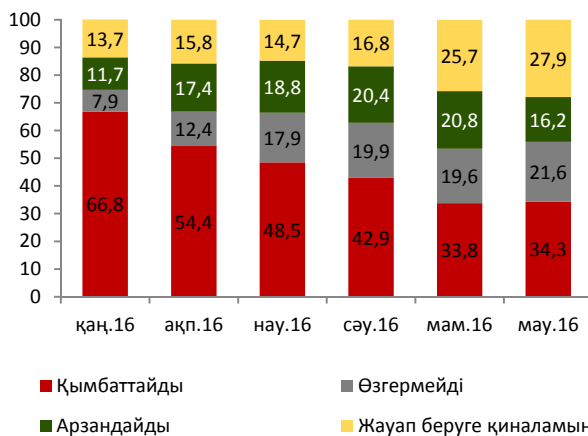
Сіздің пікіріңіз бойынша, жалпы алғанда, тағам өнімдерінің, азық-түлікке жатпайтын тауарлардың және қызметтердің бағасы келесі 12 айда өзгере ме??



Дереккөзі: GFK Kazakhstan

**40-график. Айырбастау бағамы бойынша күтулер**

Теңгенің АҚШ долларына айырбастау бағамына қатысты күтулеріңіз қандай?



Дереккөзі: GFK Kazakhstan

### 2.3 Нақты сектордың дамуы

2016 жылғы бірінші тоқсанда нақты ІЖӨ көбінесе экспорт қысқаруы нәтижесінде төмендеді. 2016 жылғы екінші тоқсанда іскерлік белсенділіктің аздап қалпына келуі басталды. 2016 жылғы бірінші тоқсанмен салыстырғанда сыртқы және ішкі конъюнктураның теріс әсері баялауы экономикалық дамуда оң өзгеріс үшін негіз болды.

#### 2.3.1 Ішкі сұраныс

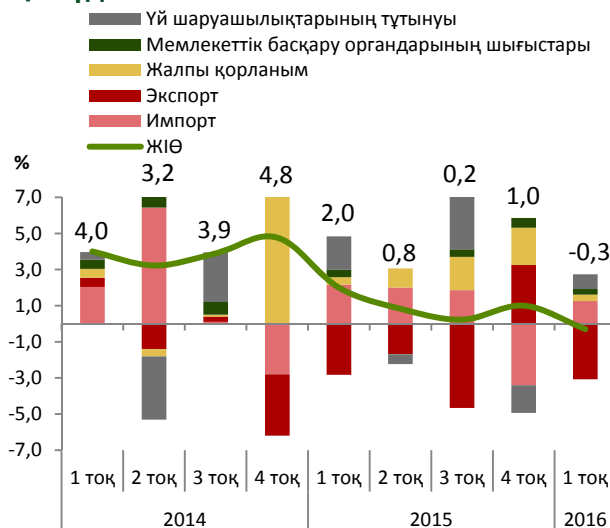
ІЖӨ-нің 2016 жылғы бірінші тоқсанда төмендеуіне көбінесе сыртқы сұраныстың баяулауы және ішкі өндірістің көлемі құлдырауы аясында минералдық өнімнің экспорты қысқаруы себепші болды. Соған қарамастан, экспорт серпіні жағынан теріс әсер тұтынушылық және инвестициялық сұраныстың аз өсімі аясында машиналар, жабдықтар мен химия өндірісінің өнімдері импортының құндық көрсеткіші бойынша төмендеуі негіз болған импорттың қысқаруы ішінара теңестірілді.

Нәтижесінде, нақты ІЖӨ қарқыны 2016 жылғы бірінші тоқсанның қорытындылары бойынша 0,3%-ға төмендеді (41-график).

Инфляцияның жоғарғы деңгейі аясында халықтың нақты ақшалай кірісі төмендеуі, тұтынушылық кредиттеудегі жоғарғы мөлшерлемелер тұтынушылық сұраныстың төмен деңгейіне негіз болды. Мәселен, 2016 жылғы бірінші тоқсанның қорытындылары бойынша үй шаруашылықтары тұтынуының өсімі 1,4%-ға (42-график) болды. Нақты еңбекақы мен жеке тұлғаларға берілген жаңа кредиттер төмендеуінің қарқыны баялауы аясында 2016 жылғы екінші тоқсанда бөлшек тауар айналымы өсті. Алайда, оның көлемі 2016 жылғы бірінші тоқсанда бірталай төмендегенін ескере отырып, жалпы алғанда, 2016 жылғы бірінші жартыжылдықта бөлшек тауар айналымының көлемі қысқарғаны байқалды.

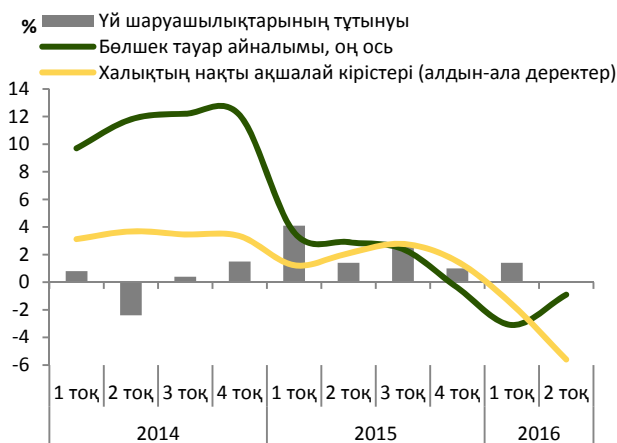
Бөлшек тауар айналымына айлық

**41-график. ІЖӨ декомпозициясы. ІЖӨ өсіміне экономика салаларының салымы, ж/ж үдемелі нәтижесімен**



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

**42-график. Үй шаруашылығын тұтыну, халықтың нақты ақшалай кірісі және бөлшек тауар айналымы серпіні, ж/ж үдемелі жиынтығымен**



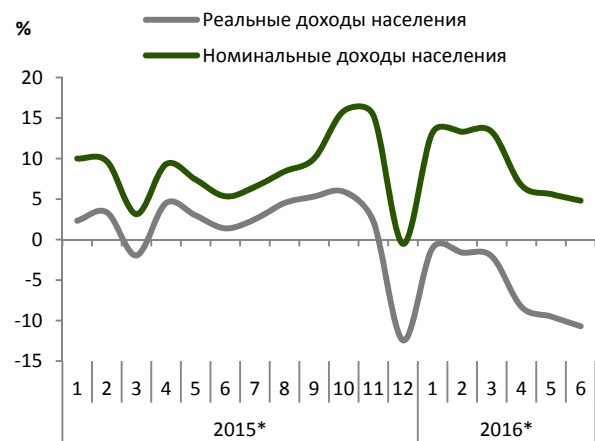
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

инфляцияның тұрақтануы және 2016 жылғы сәуір-маусымда байқалған теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбастау бағамы шамамен нығаюы да қолдау көрсетті. 2016 жылғы қаңтар-маусымда 2015 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда бөлшек тауар айналымы 0,9%-ға төмендеді.

**Халықтың кірісі**

Жылдық инфляцияның жоғарғы деңгейі нақты ақшалай кірістердің төмендеуі серпінін айқындауды жалғастыруда. Нақты еңбекақының төмендеуі қарқыны да аздап баялауына қарамастан, төмендеуін жалғастыруда. 2016 жылғы маусымда нақты ақшалай кірістің төмендеуі 10,7%-ды құрады (43-график).

**График 43. Индексы номинального и реального денежных доходов населения, г/г**



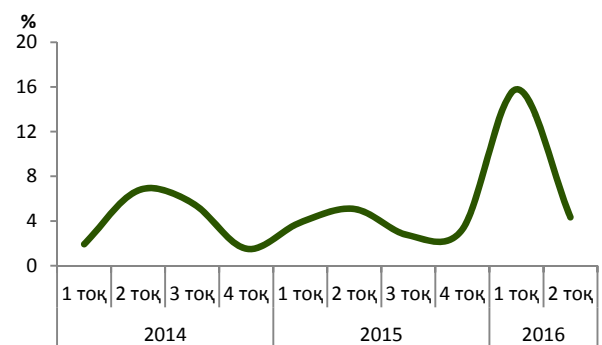
\*алдын-ала деректер  
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

**Инвестициялық белсенділік**

2016 жылғы екінші тоқсанда өсімі 2015 жылғы ұқсас тоқсанмен салыстырғанда 4,3% болған негізгі капиталға инвестициялар экономикалық дамуға оң әсерін жалғастырды (44-график).

Кәсіпорындар негізгі капиталға инвестициялардың жоғарғы үлесін меншікті қаражаты есебінен қаржыландыруды жалғастыруда (үлесі 2016 жылғы екінші тоқсанда 58,3% болды), оған кәсіпорындардың қаржылық-шаруашылық көрсеткіштері әсер етуде. Мәселен, 2016 жылғы бірінші тоқсанның қорытындылары бойынша алдыңғы жылдың бірінші тоқсанымен салыстырғанда салық салынғанға дейінгі табыс пен корпоративтік секторда өнімді өткізуден түскен кіріс тиісінше 87,0%-ға және 14,0%-ға өсті. Сонымен қоса 2016 жылғы екінші тоқсанда инвестицияларды бюджет қаражаты есебінен қаржыландыру ұлғайды (үлесі 15,2%-ды құрады), ал бейрезиденттердің, оның ішінде шетелдік банктердің қарыз қаражатының қаржыландырудағы үлесі

**44-график. Негізгі капиталға салынған инвестициялар, ж/ж (өткен жылғы тиісті тоқсанына)**



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

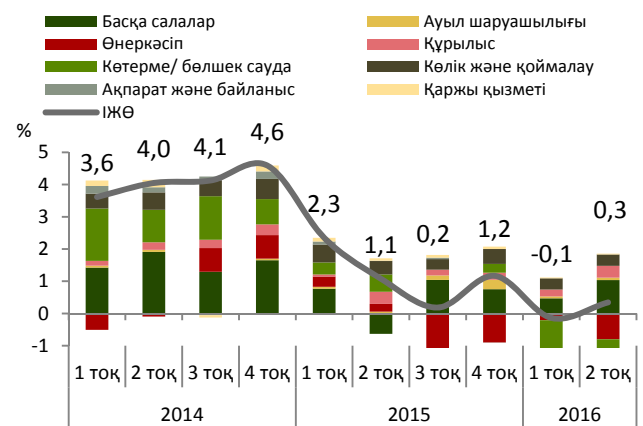
азайды (15,9%). Инвестициялық сұраныстың жақсаруына экономиканы қолдау жөніндегі мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру да ықпал етеді, алайда нәтижесі қаражатты игерудің қарқыны төмен болуы нәтижесінде елеулі түрде төмендейді.

Технологиялық құрылымы бойынша 2016 жылғы екінші тоқсанда инвестицияларда ғимараттар мен құрылыстарды күрделі жөндеу бойынша жұмыстарға бағытталған салымдар ең көп үлесті алып отыр (57,9%).

### 2.3.2 Ішкі өндіріс

2016 жылғы екінші тоқсанда сыртқы экономикалық талаптардың жақсаруы аясында ел экономикасында оң үрдіс байқалды. Сонымен, 2016 жылғы бірінші тоқсанда нақты ІЖӨ қысқарғаннан кейін, ол екінші тоқсанда өткен жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда 0,3%-ға өсті. Құрылыста (6,2%-ға өсу) және ауылшаруашылығында (19,4%) іскерлік белсенділіктің жақсаруы және көлік қызметінің өсу қарқынының тұрақты серпінінің сақталуы (4,4%) ІЖӨ-ге оң өзгеріс әкелді. Алайда оң үрдістер өнеркәсіп өндірісінің (2,8%-ға) және көтерме тауар айналымының (6,4%-ға) және байланыс кәсіпорындары қызметінің (4,1%-ға) қысқаруымен ішінара жойылды (46-график) (2-қосымша мәтінді қараңыз).

**46-график. ІЖӨ декомпозициясы. ІЖӨ өсіміне экономика салаларының салымы, тоқсан өткен жылғы тиісті тоқсанына**



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

### 2-қосымша мәтін

#### Салалар бойынша экономиканың нақты секторындағы үрдістер

##### Салалар

Елдің тау-кен өндіруші саласының және металлургиялық өнеркәсібінің негізгі өнімінің салдары экспортталуы болып табылса экономиканың осы секторларындағы өзгерістер Қазақстанның сауда әріптес елдері тарапынан сұранысқа, сондай-ақ әлемдік тауар нарықтарындағы биржалық түзетулер өзгерісінен тікелей байланысты.

2016 жылғы сәуір-маусымда мұнайдың әлемдік бағасы серпінінің жақсаруы өткен жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда нақты көрсеткіште 2016 жылғы екінші тоқсанда 3,1%-ға қысқарған газ конденсатын қоса алғанда өңделмеген мұнайды өндіруде көрініс тапқан жоқ. Қысқарудың негізгі себептері Қызылорда облысының мұнай ұңғыларының қорының таусылуы және суландырылуы және Ақтөбе облысының кен орындарындағы пласттық қысымның төмендеуі болып отыр. Осыдан басқа өндірудің азаюына сыртқы әлсіреуі және елдегі бірқатар жетекші мұнай өндіруші компаниялары тиімділігінің төмендеуі теріс ықпал етті.

Темір кенін өндірудегі жалғасып отырған құлдырау төмен деңгейдегі биржалық түзетулердің

сақталуынан және экономикалық құлдырау салдарынан Ресей тарапынан және экономиканың ауыр өнеркәсіпке, нарықта болатын қайта өндіруге тәуелділігін төмендету бойынша Қытай үкіметінің шаралары нәтижесінде Қытай тарапынан сұраныстың төмендеуінен және болат өнеркәсібіндегі өндірістік қуаттылықтың қысқаруынан болды. Сонымен қатар, 2016 жылғы екінші тоқсанда түсті металдардың нарықтық бағасының өсуі және жаңа Бозшакөл және Ақтоғай кен орындарында мыс рудасын өндіруді бастау 2016 жылғы бірінші жартыжылдығының қорытындысы бойынша түсті металдар рудасын өндіру көлемі 9,1%-ға ұлғаюына ықпал етті. Бұл, өз кезегінде, металлургиялық өнеркәсіпке, атап айтқанда негізгі асыл және түсті металдар өндірудің өсуіне оң ықпал етті, 2016 жылдың 6 айының қорытындысы бойынша 13,6% құрады.

Оң серпін өңдеуші өнеркәсіпте сақталып отыр, ол 2016 жылғы екінші тоқсанда 2015 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда 0,6%-ды құрады. Жағымды серпінді металлургиялық өнеркәсіптен басқа тағам өнеркәсібі, химиялық өнеркәсіп, тоқыма бұйымдары және қағаз өнімі өндірісі көрсетуін жалғастырды. Құрылыс индустриясындағы ішкі сұраныс құрылыс материалдары, ағаш бұйымдары және металқұрылымдары өндірісінің ұлғаюына әкелді. Тамақ өнімдері өндірісінің өсуіне ауылшаруашылығы өнімінің 2016 жылғы екінші тоқсанда 2015 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда 19,4%-ға ұлғаюына ықпал етті. Бұл өсуге егіс алаңдарының ұлғаюы, машина-тракторлық парктың жаңартылуы, мал өсіру үшін техниканы сатып алу, өнімнің артуы және өсімдік шаруашылығы өнімдері сапасының артуы, сондай-ақ шаруа қожалықтарының өндірістік кооперативтерге бірігу барысының белсенді кеңеюі себеп болды. Сонымен қатар ауылшаруашылығы өнімдерінің және тамақ өнімдерінің ТМД елдеріне және алыс шетелге, атап айтқанда Қытайға экспортының ұлғаюы байқалады, Қытай экономикасындағы құрылымдық өзгерістермен және ішкі тұтыну және қызмет секторы жағына басымдылықтың араласуымен түсіндіріледі.

Мұнай өңдеу өнімдері өндірісі, атап айтқанда бензин, мазут, дизель отынын өндіру өсті. Сондай-ақ елдің ірі қалаларының муниципальды автобус парктерінде дәстүрлі автобустарды сұйытылған табиғи газбен жұмыс істейтін экологиялық таза автобустарға ауыстыруға байланысты көмірсутекті сұйытылған газ өндірісі ұлғайды.

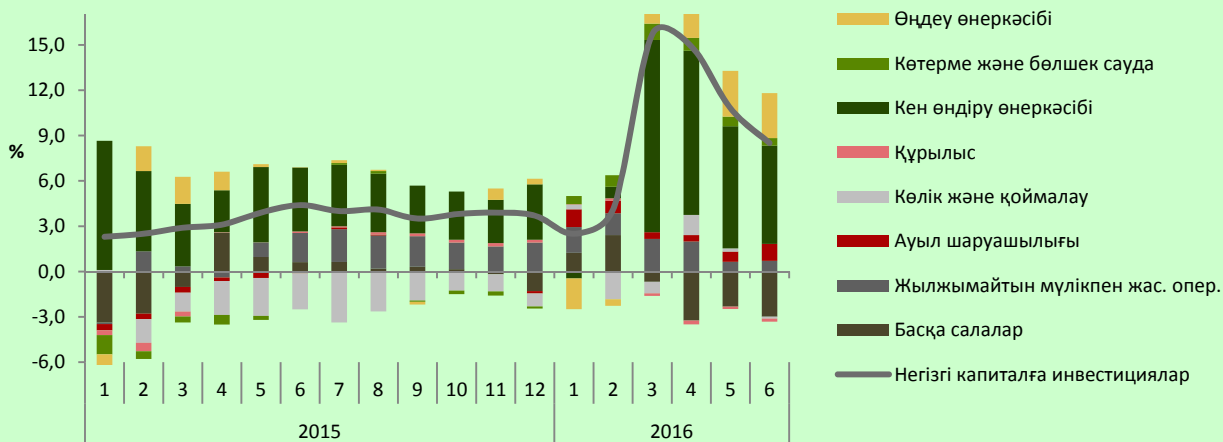
ЭКСПО-2017-ге және Универсиадаға дайындық, тұрғын үй құрылысы және автомобильді жолдарды қайта салу бойынша мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру 2016 жылғы екінші тоқсанда өткен жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда 6,2%-ды құраған құрылыс қызметінің өсуіне ықпал етуі жалғасты. 2016 жылғы екінші тоқсанда құрылыс жұмыстарының анағұрлым көп көлемі көлік және қоймаға сақтау объектілерінде және өнеркәсіп объектілерінде және жылжымайтын мүлік объектілерінде орындалды. Құрылыс қызметі көлемінің өсуіне Атырау мұнай өңдеу зауытында мұнайды терең өңдеу бойынша жаңа кешеннің құрылысы, Қашаған тау-кен орнында 2016 жылдың аяғына дейін пайдалануға беру жоспарланып отырған құбырларға жөндеу жұмыстарын жүргізу айтарлықтай үлес қосты.

Тау-кен өндіру саласынан басқа кейбір секторларда экономикалық белсенділіктегі байқалған оң үрдіспен қатар теріс серпін де сақталып отыр. Сонымен, 2016 жылғы екінші тоқсанда 2015 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда байланыс кәсіпорын қызметінің 4,1%-ға және көтерме тауар айналымы 6,4%-ға қысқарды. Өңдеуші өнеркәсіп салалары ішінде құлдырау машина жасауда, атап айтқанда 2016 жылғы бірінші жартыжылдықтың қорытындысы бойынша 58,8%-ға қысқарған автокөлік құралдары өндірісінде жалғасты

#### ***Инвестициялар***

Негізгі капиталға инвестициялар оң серпінді көрсетуін жалғастырып отыр. Салалар бойынша инвестицияның жалпы көлемінде тау-кен өнеркәсібі үлкен үлеске ие. Бұған осы саланың басқа салалармен салыстырғанда жоғары капитал сыйымдылығы себеп болды (1-график).

**1-график. Экономикалық қызмет түрлері бойынша негізгі капиталға инвестициялар, салым, ж/ж өспелі қорытындымен**

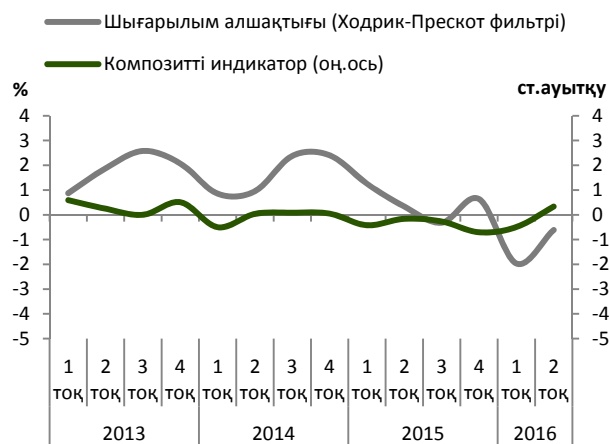


Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

Сонымен қатар, жоғары өсу мұнайды қайта өңдеу және энергетикалық өнеркәсіптегі ірі инвестициялық жобалардың іске асырылуымен, оның ішінде Теңіз тау-кен орнының өндірістік қуаттылықтарын кеңейтумен, Қарашағанақ тау-кен орнында сұйық көмірсутегін өндіруді ұлғайтумен, сондай-ақ Қашаған тау-кен орнын пайдалануға енгізуге дайындығымен қамтамасыз етіледі. Бұдан басқа «ҚазМұнайГаз» ҰК» АҚ Қашаған тау-кен орны объектілерінде орнатылған жабдыққа кешенді түгендеу жүргізеді («Болашақ» кешені және D аралы). 2016 жылғы бірінші жартыжылдықтың қорытындысы бойынша негізгі капиталға инвестицияның өсуі ауылшаруашылығында, өңдеуші өнеркәсіпте тіркелген, бұл көрсетілген салалардың мемлекеттің экономикалық және инвестициялық саясатында басымдылығымен түсіндіріледі. ҚР Инвестициялар және даму министрлігінің деректері бойынша 2016 жылғы 1-жартыжылдықта индустриализация шеңберінде 175 млрд. теңгеден астам сомаға 30 жоба ендірілді.

Ағымдағы ахуалдың бағасын және экономиканың нақты секторы кәсіпорындары басшыларының күтулерін біріктіретін жиынтық композиттік индикатор 2016 жылғы екінші тоқсанда өсу саласына өтті, бұл іскерлік белсенділікті біртіндеп қалпына келтірудің белгілерінің тууы туралы белгі береді. Сонымен қатар сүзгіден өткізу қағидаттарына негізделген бағалау әдістері 2016 жылғы екінші тоқсанның қорытындысы бойынша шығарылым алшақтығының теріс мәнін көрсетіп отыр, бұл экономикадағы бағаның өсуіне ұстап тұратын ықпал етуді жалғастырып отыр (47-график). 2016 жылғы үшінші тоқсанда респонденттер жаңа талаптарға бейімділігі және дайын өнімге сұраныстың жақсаруын күтетіндіктен экономикалық ахуалдың одан әрі жақсаруын күтеді (3-қосымша мәтінді қараңыз).

**47-график. ІЖӨ индикаторының, бөліктерінің айырмасының серпіні** **ІЖӨ циклдык және шығарылым құрамдас және шығарылым**



Дереккөзі: ҚРҰБ

3-қосымша мәтін

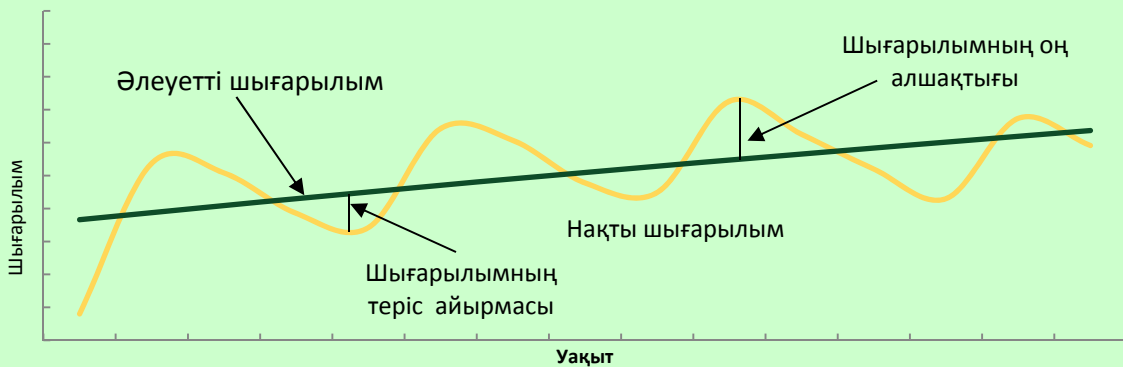
Шығарылымның алшақтығы – монетарлық билік үшін маңызды индикатор

Экономикалық индикаторлардың көбінің ішінде ерекше қызығушылықты экономикада инфляциялық қысымның болу көрсеткіштері білдіреді, себебі экономикадағы қысым деңгейі бағаның болашақтағы өзгеруі туралы бірқатар ұсыныс беруі мүмкін.

Осындай индикаторлардың бірі экономика өндірісіндегі нақты және әлеуетті көлем арасындағы айырмашылықты білдіретін шығарылым алшақтығы болып табылады. Экономикадағы салыстырмалы сұраныс пен ұсыныстар құрамдарының жиынтық индикаторы бола отырып шығарылым алшақтығы тауарлар мен қызметтерді өндіретін нақты сектор мен инфляция арасындағы байланыстырушы топ ретінде қаралады.

Шығарылымның оң алшақтығы экономикадағы инфляциялық қысымды тудыратын жоғары сұранысты білдіріп отыр. Нақты шығарылым әлеуетті шығарылымнан аз болған жағдай экономикадағы пайдаланылмаған өндірістік қуаттылықтың және дефляциялық қысымның болуын көрсетіп отыр (1-график).

1-график. Нақты және әлеуетті шығарылым және шығарылым алшақтығы арасындағы өзара байланыс

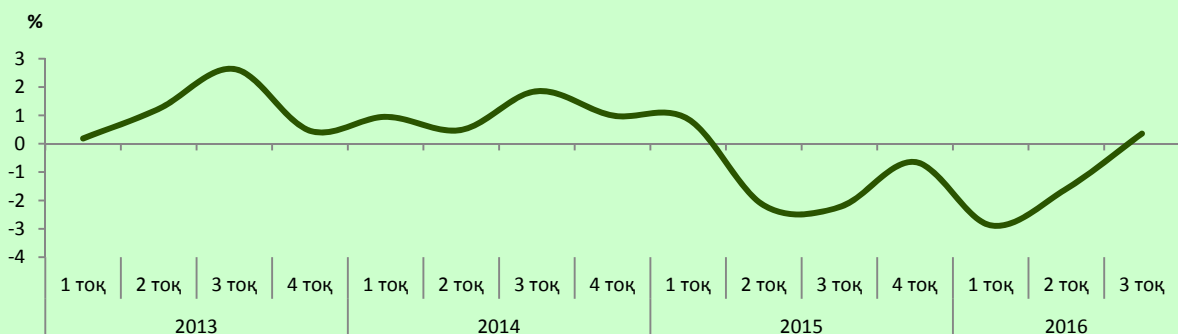


Практикалық тұрғыдан қарағанда шығарылым айырмасы тікелей бақылауға жатпайтын шама болып табылады. Ол өндірістің нақты шығарылымының (нақты ІЖӨ) көрсеткіштері және бақылауға жатпайтын шама болып табылатын әлеуетті шығарылым бағалары негізінде есептеледі. Осыған байланысты, экономикалық теорияда өндірістің әлеуетті көлемін және шығарылым айырмасын бағалаудың әртүрлі әдістері мен тәсілдері бар.

Өндірістің әлеуетті шығарылымы мен айырмасын бағалаудың дәстүрлі статистикалық рәсімдерінен, іріктеу әдістерінен және құрылымдық тәсілдерінен басқа Ұлттық Банкте кәсіпорынның тоқсан сайынғы мониторингі нәтижелерін қолдана отырып Қазақстан экономикасындағы шығарылым айырмасына эконометрикалық бағалау жүргізілді. Нақты сектордағы экономикалық жағдай және күтілетін үрдістер туралы деректерді алудың шұғылдығы бұл әдістің артықшылығы болып табылады.

Пікіртерімдердің қорытындысы бойынша бағалау нәтижелері 2015 жылдан бастап Қазақстан экономикасындағы шығарылымдардың теріс айырмасының бар екендігін көрсетті, ол нақты шығарылымның әлеуеттіден төмен екенін білдіреді. (2-график).

2-график. Шығарылымның әлеуетті ІЖӨ-ден %-бен айырмасы



Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

Бұл құбылыс жиынтық сұраныс тарапынан теріс күйзелісті іске асырумен негізделді және экономикаға инфляциялық қысымның жоқ екенін көрсетеді. Сұраныстың төмендеуі сыртқы экономикалық конъюнктураның нашарлауымен және кейіннен 2016 жылы оның теріс динамикасының сақталуына да, сондай-ақ ішкі экономикадағы құрылымдық проблемаларға да байланысты болды. Мониторинг респонденттері дайын өнімге, әсіресе қызмет көрсету секторындағы сұраныстың төмендеуін ескертті.

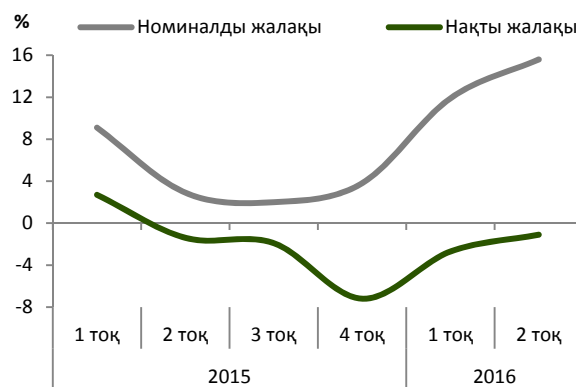
Сонымен қатар, 2016 жылғы екінші тоқсанда жүргізілген пікіртерімнің қорытындысы экономиканың нақты секторындағы оң үрдістің пайда болуын куәландырады. Сонымен, салалардағы өндіріс тиімділігінің көрсеткіштері жақсарды, келесі тоқсанда дайын өнімге, атап айтқанда өңдеу өнеркәсібіндегі сұраныс бойынша күтулердің жақсаруы аясында кәсіпорындардың инвестициялық және кредиттік белсенділіктері өсті. Алайда, көзделген үрдісті салалар бойынша бір қалыпты жақсармауына және тұтынушылық сұраныстың нақты өсуіне байланысты экономиканың қалыпқа келтіру фазасына ауысуы ретінде қараудың қажеті жоқ. Ел экономикасының дамуынан басқа сыртқы экономикалық жағдайлар тарапынан күйзеліс әсеріне қатты ұшырағыштық қалпында қалып отыр.

**2.3.3 Еңбек нарығы және жұмыссыздық**

Экономикалық белсенділіктің төменгі деңгейі еңбекке ақы төлеуге теріс әсерін тигізуді жалғастыруда. Сонымен қатар, экономикадағы кейбір айқынсыздықтың төмендеуі және 2016 жылғы екінші тоқсанында қалыпты инфляция аясында айырбастау бағамының тұрақтануы халықтың нақты жалақысының 2015 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда 1,1%-ға дейін төмендеуі қарқынының бәсеңдеуіне әсер етті. (48-график).

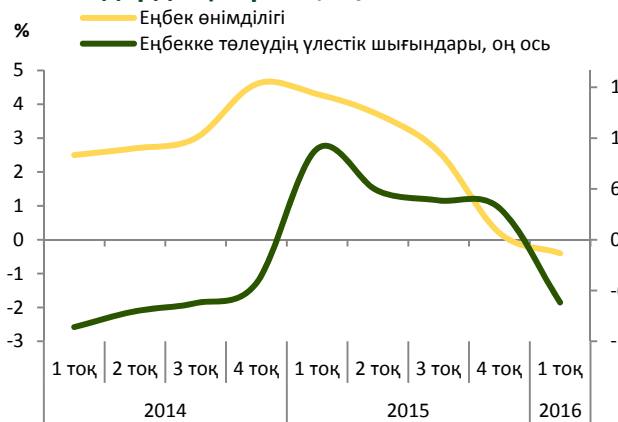
Номиналды ІЖӨ-нің номиналды жалақымен салыстырғанда 2016 жылғы бірінші тоқсанда еңбекке ақы төлеудің үлес шығынын 7,4%-ға төмендетуге әсер етті (49-график). 2009 жылдан бастап алғашқы рет жалпы экономика бойынша еңбек өнімділігінің индексі теріс аймаққа өтті, және 2016 жылғы бірінші тоқсанның қорытындысы бойынша индекстің төмендеуі 0,4% болды. Тауар өндіруде еңбек өнімділігі 1,8%-ға өсті, ал көрсетілетін қызмет өнімділігі 1,8%-ға төмендеді.

**48-график. Номиналды және нақты жалақының индекстері, ж/ж**



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

**49-график. Еңбек өнімділігінің және еңбектің бірлігіне салыстырмалы шығындардың серпіні, ж/ж**

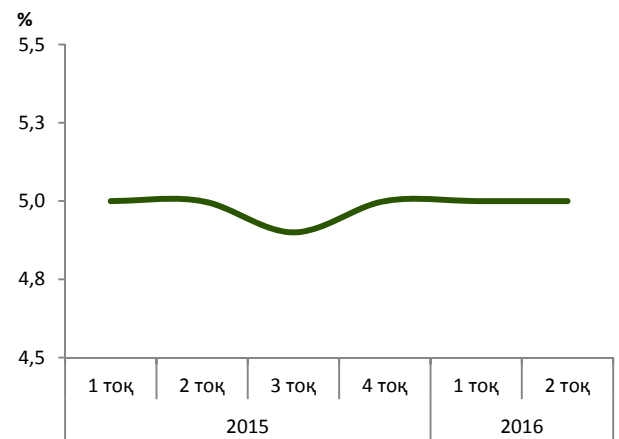


Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері



Бұрын әкімдіктер, кәсіпорындар және кәсіподақтар арасында жасалған меморандумдар экономикалық конъюнктураның айқын еместігі кезеңінде жұмыс орындарының сақталуына әсер етті. Сонымен қатар, қосымша жұмыс орындарын құруды болжайтын экономиканы ынталандырудың мемлекеттік бағдарламалары, сондай-ақ 2016 жылғы бірінші тоқсанның қорытындысы бойынша кәсіпорындардың оң қаржылық нәтижелері халықты жұмыспен қамтудың өсуіне себепші болды. Жұмыссыз халықтың төмендеуі және жұмыспен қамтылғандар санының өсуі аясында 2016 жылғы екінші тоқсанда жұмыссыздық деңгейі 4,9%-ға дейін төмендеді (50- график).

50-график. Жұмыссыздық деңгейі



Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

### 2.4 Бюджеттік саясат

Ұлттық Банктің бағалауы бойынша 2016 жылғы екінші тоқсанда бюджеттік саясат ынталандырушы сипатта болды. Бұны салық мемлекеттік бюджет шығыстарының номиналды өсуі және тапшылықтың кеңеюі растап отыр.

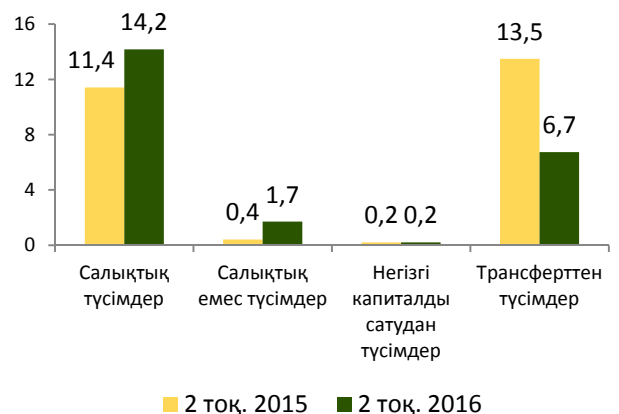
2016 жылғы екінші тоқсанда бюджеттік кірістер 2015 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда номиналдық көрсеткіште 1,5%-ға ЖІӨ 22,8%-ға дейін ұлғайды (2015 жылғы екінші тоқсанда – ЖІӨ 25,5%).

2016 жылғы екінші тоқсанда ІЖӨ-ге қатысты трансферттер төмендегенде салықтық және салықтық емес түсімдердің ұлғайғандығы байқалды (51- график).

Салықтық түсімдер 2016 жылғы екінші тоқсанда 2015 жылғы осыған ұқсас кезеңмен салыстырғанда 40,9%-ға ұлғаюы негізінен ҚҚС бойынша түсімдердің, корпоративтік табыс салығының және халықаралық сауда және сыртқы операциялар салықтарының ұлғаюы есебінен болды.

Осыған ұқсас кезеңде салықтық емес түсімдердің 4,6 есеге ұлғаюы негізінен мемлекеттік бюджетке әскери қызметшілердің пайдасына бюджет қаражатының есебінен аударылған міндетті зейнетақы жарналарының 50%-ын қайтарумен байланысты болды.

51-график. Мемлекеттік бюджеттің табыс бөлігі, ІЖӨ-ге %-бен



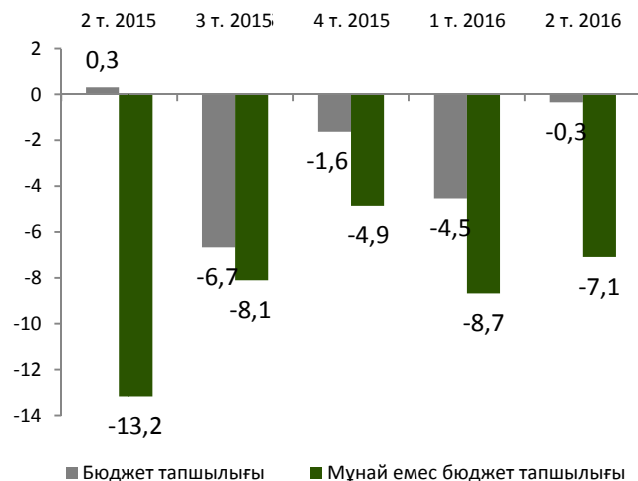
Дереккөзі: ҚР Қаржымині, ҚРҰБ есептері

Ұлттық қордан мемлекеттік бюджетке кепілдік берілген трансферттің мөлшері ІЖӨ 6,7% болды және 2015 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда 43,2%-ға азайды. Кепілдік берілген трансферт мемлекеттік бюджетке салықтық түсімдердің жеткіліктілігіне, сондай-ақ 2016 жылғы маусымда 1 млрд. АҚШ доллары мөлшерінде Дүниежүзілік банктен тартылған қарызға байланысты аз деңгейде тартылды.

Мемлекеттік бюджет шығыстары 2016 жылғы екінші тоқсанда 2015 жылғы екінші тоқсанмен салыстырғанда номиналдық мәнде аз ғана – 3,3%-ға өсті және ІЖӨ 21,7% болды (2015 жылғы екінші тоқсанда – 23,8%). Шығыстардың номиналды өсуі «Әлеуметтік көмек және әлеуметтік қамтамасыз ету», «Білім» және «Денсаулық сақтау» бағыттары бойынша қаражатты пайдаланудың қарқындылығын арттыру есебінен болды.

2016 жылғы екінші тоқсанда мемлекеттік бюджет тапшылығы ІЖӨ 0,3% болды (2015 жылғы екінші тоқсанда – профицит ІЖӨ 0,3%). Бұл ретте 2015 жылғы екінші тоқсанда бюджет профицитіне қарамастан, бюджеттің мұнай тапшылығы жоғары болды – ІЖӨ 13,2%. Ұлттық қордан мемлекеттік бюджетке бөлінген трансферттерсіз 2016 жылғы 2-тоқсан ІЖӨ 7,1% мұнай тапшылығымен аяқталар еді (52- график)

**52-график. Мемлекеттік бюджеттің тапшылығы, ІЖӨ-ге %-бен**



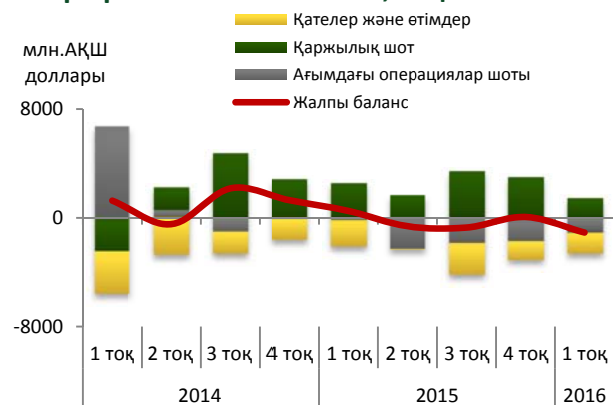
Дереккөзі: ҚР Қаржымині, ҚРҰБ есептері

**2.5 Төлем балансы**

2016 жылғы бірінші тоқсанда төлем балансы сауда балансы профицитінің төмендеуімен және ағымдағы шоттың қалған құрамдастарының теріс балансының (халықаралық қызметтер және бастапқы кірістер балансының) қысқаруымен сипатталды. Қаржы ресурстарының таза әкелінуі тікелей инвестициялау операциялары бойынша әкелінумен қамтамасыз етілді, оның орны портфельдік инвестициялар бойынша әкетілумен толықтырылды (53- график).

Ағымдағы операциялар шотының сальдосы 2016 жылғы бірінші тоқсанда тапшылықпен қалыптасты (1,0 млрд. АҚШ доллары). Ағымдағы шоттың теріс сальдосының 2015 жылғы бірінші тоқсанмен салыстырғанда өсуі

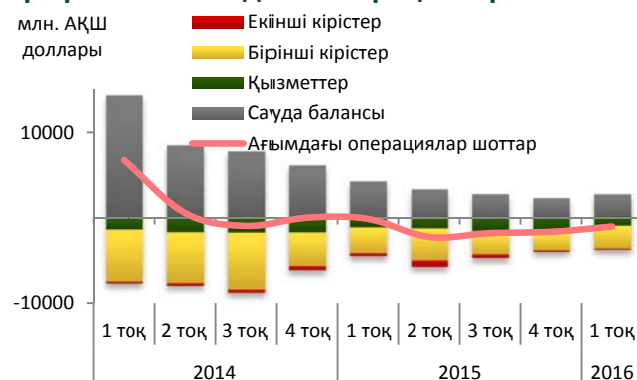
**53-график. Төлем балансы, тоқсанға**



Дереккөзі: ҚРҰБ

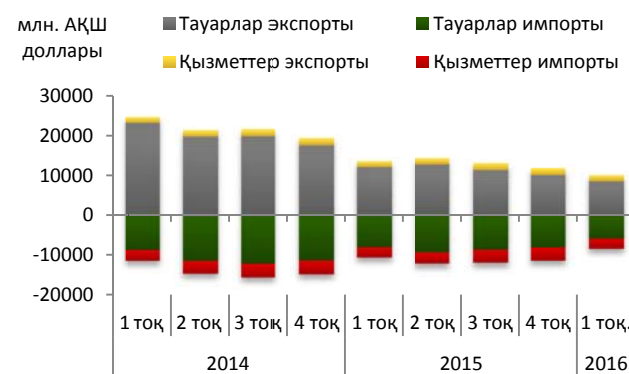
сауда балансының оң сальдосының біршама қысқаруымен түсіндіріледі (54-график), 36-беттегі 4-қосымшаны қараңыз. Қаралып отырған кезеңде экспорттың құндық көлемдерінің төмендеу қарқынының импорт көлемдерінің төмендеу қарқынынан артуы үрдісі сақталады. Бұл ретте экспорттың құндық көлемдерінің төмендеуіне нақты жеткізу көлемдерінің өсуі кезінде Қазақстанның экспорттық өнімдерінің төмен бағасы әсерін тигізеді. Бұл уақытта импорттың құндық көлемінің төмендеуі келісімшарт бағаларының қысқаруымен де, жекелеген тауар топтарын нақты жеткізулер көлемінің азаюымен де қамтамасыз етілді (55-график). Тауарлар экспорты көлемінің үштен бірге (-30,5%) төмендеуі бәрінен бұрын баға факторымен байланысты. Сонымен, Қазақстан экспортының негізгі бабы ретінде мұнай бағасының төмендеуі және импорт құнының өсуі сауда жағдайының біріктірілген көрсеткішінің нашарлауына себеп болды (1-кесте). Бұл ретте, негізгі нәтиже ЕО тарапынан (-48%) көрсетілді, ол Еуропаға мұнай экспортынан түскен түсімнің төмендеуі талаптарында осы өңірден импорт құрылымының өзгеруімен байланысты (тұтынушылық импорт басқа елдерден, оның ішінде Ресейден келген біршама арзан тауарлармен алмастырылғанда импорт құрылымының қымбат инвестициялық тауарларға қарай ығысу факторы). Экспорттық тауарлар бағасының өзгеруі импорттық тауарлар бағасының өзгеруімен сәйкес келгендіктен Ресеймен сауда-саттық жағдайлары сауда сальдосына әсер етпеді.

**График 54. Ағымдағы операциялар шоты**



Дереккөзі: ҚРҰБ

**55-график. Тауарлар және қызметтер экспорты және импорты**



Дереккөзі: ҚРҰБ

**1-кесте. Баға индекстерінің және сауда шартының өзгеруі**

(өткен жылғы тиісті кезеңге, %)

	4 т. 14	1 т. 15	2 т. 15	3 т. 15	4 т. 15	1 т. 16
Экспорт бағалары	-12	-34	-41	-39	-42	-36
Импорт бағалары	-14	-19	-13	-10	0	9
<b>Сауда шарты</b>	<b>2</b>	<b>-19</b>	<b>-32</b>	<b>-32</b>	<b>-42</b>	<b>-42</b>
соның ішінде:						
<b>Еуроаймақ елдері</b>						
Экспорт бағалары	-15	-41	-46	-46	-49	-41
Импорт бағалары	-14	-58	-10	-15	-43	14
<b>Сауда шарты</b>	<b>-1</b>	<b>40</b>	<b>-39</b>	<b>-36</b>	<b>-10</b>	<b>-48</b>
<b>Ресей</b>						
Экспорт бағалары	-2	-22	-16	-30	-19	-12
Импорт бағалары	-13	-30	-22	-32	-23	-11
<b>Сауда шарты</b>	<b>13</b>	<b>10</b>	<b>7</b>	<b>3</b>	<b>6</b>	<b>0</b>

Дереккөзі: ҚРҰБ

### 2016 жылғы бірінші тоқсанда сауда балансы сальдосының қысқару факторлары

Ағымдағы жылдың қарастырылып отырған тоқсанында ЕО ішіндегі елдер бойынша экспорт құрылымының өзгеруі байқалды. Егер бір жыл бұрын мұнай экспортының көп бөлігі Нидерландқа, Италияға және Францияға тиесілі болса, онда 2016 жылғы бірінші тоқсанда мұнай экспортының едәуір өсімі Швейцарияда (осы елдегі құрылыс пен энергетика секторының өсімі) және Испанияда (ішкі тұтынудың өсуі) байқалады. Сонымен қоса, Қазақстанның ТМД нарығындағы, атап айтқанда Украина, сондай-ақ Жапония нарығындағы ұстанымдарының күшейгені байқалады.

Басқа экспорттық тауарлар бойынша ферроқорытпалардың, бидай мен арпа экспортының едәуір өскенін атап өткен жөн. Ферроқорытпаларды жеткізудің ұлғаюы Қытайдағы жолдар мен өнеркәсіптік объектілердің белсенді түрде салынуымен қамтамасыз етілді. Ал бидай мен арпа экспортының өсімі астықтың төмен бағаларымен, Иранда (Иран әлемде Сауд Арабиясы мен Қытайдан кейінгі үшінші импортер) астық импортына тыйым салуды енгізу алдында жасалып қойған келісімшарттар бойынша жеткізулермен және Өзбекстанның азық-түлік секторындағы шикізатты өңдеудің өсуімен түсіндіріледі.

Тауарлар импортының айтарлықтай төмендеуі (-27,1%) теңгенің айырбастау бағамының құнсыздануына, келісімшарттық бағалардың қысқаруына, барынша арзан субститут тауарларға ауысуға, сондай-ақ жекелеген тауар топтарын нақты жеткізу көлемінің төмендеуіне байланысты орын алды. Импорт көлемінің барынша қысқаруы азық-түлікке жатпайтын тұтынушылық тауарлар (-36,5%) бойынша, оның ішінде жеңіл автомобильдерді әкелудің 3 еседен аса төмендеуі есебінен және негізінен әуе техникасын, тетіктерді және басқа технологиялық жабдықтарды әкелуді төмендету есебінен инвестициялық тауарлар (-34,3%) бойынша қысқарды.

Ресейден (30,8%-ға) және Қытайдан (43,9%-ға) әкелінетін импорттың төмендеуі жалғасуда. Бұл ретте, Ресейден әкелінетін импорттың қысқаруы, негізінен, келісімшарттық бағалардың төмендеуіне (импорттың нақты көлемінің өсімі кезінде (барынша арзан субститут тауарларға ауысуға) байланысты болса, ал Қытайдан әкелінетін импорт көлемінің төмендеуі келісімшарттық бағалардың төмендеуі және тауарларды әкелудің нақты көлемдерінің азаюы салдарынан орын алды.

Қызметтер саудасының шоты бойынша көлік қызметтері экспортының өсуі, атап айтқанда, құбыр жүргізу бойынша жүк тасудың өсуі (2,3 есеге) байқалды. Бұл өсім Қытайға және ЕО-ға Ресей мұнайын экспорттау көлемдерінің өсуіне байланысты (Ресейдің өңделмеген мұнай экспортының нақты көлемдерінің өсімі экспорттық баж салықтарының төмендеуіне және кеңес дәуірінен кейінгі кезеңде Ресейдегі мұнай өндірудің ең көп көлеміне байланысты) транзиттік баж салықтарынан алынатын кірістердің ұлғаюымен ішінара түсіндіріледі.

Бейрезиденттердің көлік қызметтері импортының, сондай-ақ резиденттердің шетелге барып-келулерінің төмендеуіне негізделген қызметтер импортының біршама төмендегені байқалады. Құрылыс қызметтері импортының өсуі Ехро-2017 объектінің құрылысына, республикалық маңызы бар автомобиль және темір жолдардың құрылысы мен жаңғыртылуына, мұнай өндіруші зауыттардың қайта құрылымдалуына байланысты орын алды. Республика аумағында ірі инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруға негізінен бейрезиденттердің қатысуына байланысты импорт көлемінде басымдық берілген өзге іскерлік қызметтер де (қызметтер импортының жалпы көлемінің 48,5%-ы) біршама (7,8%-ға) өсті. Бейрезиденттер көрсететін өзге іскерлік қызметтердің кең ауқымында ең көп шығын сәулет және инженерлік-техникалық қызметтерге, сондай-ақ бизнес пен басқаруда консультация беру қызметтеріне тиесілі болды.

Сауда балансы профицитінің айтарлықтай қысқаруына қарамастан, ағымдағы шотқа жасалатын қысым ағымдағы операциялар шотының басқа құрамдас бөліктері бойынша теріс баланстардың қысқаруы есебінен төмендейді. Сыртқы сауда операциялары мен

тұтынушылық қызметтер импорты көлемдерінің төмендеуі халықаралық қызметтер тапшылығының қысқаруына (-9,1%) себепші болды. Шикізат экспортынан алынатын резиденттер кірістерінің төмендеуі нәтижесінде шетелдік тікелей инвесторлар кірістерінің төлемдері қысқарды (-12,9%).

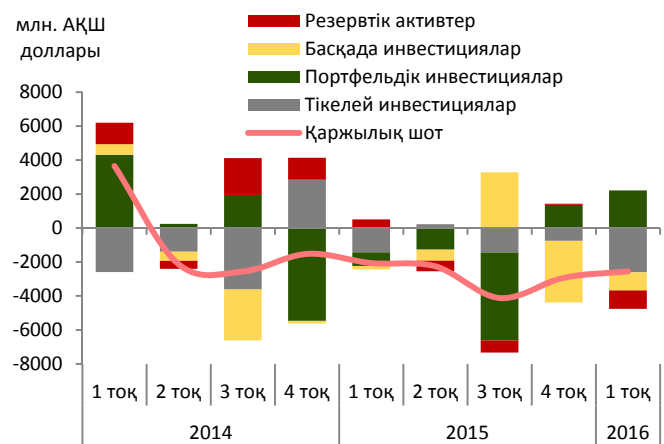
Экономика секторлары бойынша инвестициялық кірістердің оң сальдосы шетел активтеріне орналастырылған Ұлттық қордың қаражатынан алынатын кірістер және халықаралық резервтер есебінен тек мемлекеттік басқару және Ұлттық Банк секторы бойынша ғана қалыптасады. Банк секторы мен басқа секторлар бойынша инвестициялық кірістер балансы дәстүрлі түрде теріс болып қалыптасады (10,6%-ға төмендейді).

Міндеттемелердің өсу қарқынының активтер өсімінің қарқынынан асып түсуі есебінен резервтік активтерді шегергендегі қаржылық шот теріс болып қалыптасты. Қаржы ресурстарының таза әкелінуі көбінесе портфельдік инвестициялар бойынша әкетулермен өтелген тікелей инвестициялау операциялары бойынша әкелу арқылы қамтамасыз етілді (56-график).

Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша капиталдың таза әкелінуі 2015 жылғы 1-тоқсандағы 1,4 млрд. АҚШ долларымен салыстырғанда 2,6 млрд. АҚШ долларын құрады. Шетелдік тікелей инвестициялардың (ШТИ) жалпы әкелінуі 4,3 млрд. АҚШ доллары болды (2,7%-ға төмендеді). Бұл ретте, мұнай өндіруші компаниялардағы төмен бағалар салдарынан мұнай өндіру мүмкіндігі аз болды, сондай-ақ қаражат барынша терең бұрғылау қондырғысына жұмсалмады, бұл тікелей шетелдік инвестициялар салымдарын мұнай мен газ өндіруге салуға да (26,9%-ға) әсерін тигізді. Тікелей шетелдік инвестициялар салымдарының өсімі геологиялық барлау және іздестіру жүргізу қызметінде (37,5%-ға) белгіленді.

Ұлттық қордың шетелдік активтерінің өсімі, резиденттердің қайталама нарықта ҚР Үкіметі мен Қазақстан банктерінің еурооблигацияларын сатып алуы, банктік емес

56-график. Қаржылық операциялар шоты



Дереккөзі: ҚРҰБ

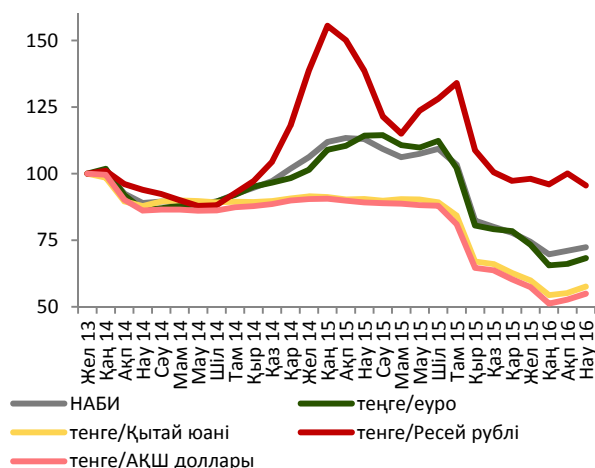
ұйымдардың бұрын шығарылған еурооблигацияларын ішінара өтеу портфельдік инвестициялар бойынша таза әкетуге (-2,2 млрд. АҚШ долл.) ықпал етті.

**Нақты тиімді айырбастау бағамы**

2016 жылғы бірінші тоқсандағы теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының әлсіреу серпіні (2,8%) сауда жағдайының нашарлауына тығыз байланысты болды. Бұл ретте, теңгенің нақты айырбастау бағамы мұнай бағасының ең аз деңгейге дейін төмендегеніне қарамастан, 2016 жылғы қаңтарда барынша әлсіреді.

2016 жылғы наурызда 2015 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда нақты көрсетуде теңгенің АҚШ долларына қатынасы бойынша 4,3%-ға, еуроға – 6,9%-ға, Ресей рубліне – 2,5%-ға әлсіреді (57-график).

**57-график. Теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі (желтоқсан 2013 = 100%)**



Дереккөзі: ҚРҰБ

II. НЕГІЗГІ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕР БОЛЖАМЫ ЖӘНЕ АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫНЫҢ БҰДАН БЫЛАЙҒЫ БАҒЫТТАРЫ

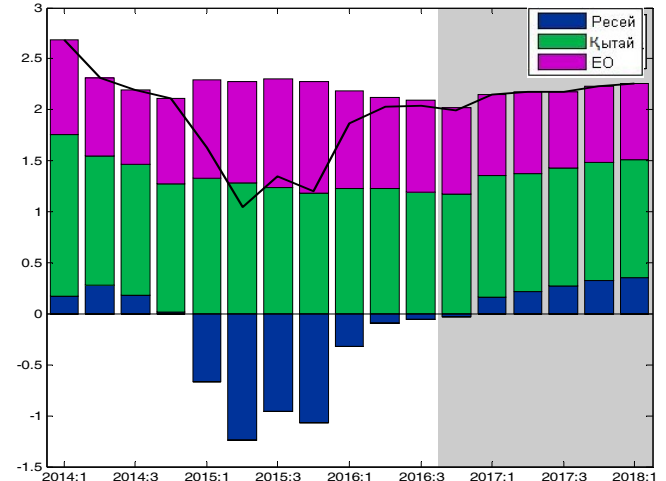
Макроэкономикалық көрсеткіштер болжамы 2016 жылғы 28 шілдедегі жағдай бойынша статистикалық ақпарат негізінде дайындалды.

1. Болжамдарға арналған сыртқы өлшемдердің негізгі жорамалдары

2016 жылғы 1-тоқсанда үлесіне Қазақстанның жалпы сыртқы тауар айналымының 51,2%-нан астамы тиесілі Ресей, ЕО және Қытай тарапынан қазақстандық экспорттық тауарларға деген сұранысқа байланысты сауда талаптарына қатысты алғышарттар 2016 жылғы 1-тоқсандағы Инфляцияға шолудағы алдыңғы болжамдармен салыстырғанда өзгеріске ұшырады. Халықаралық ұйымдардың бағалауын ескеретін Ұлттық Банктің күтулеріне сәйкес ортамерзімді кезеңде Қытайдың экономикалық өсуінің баяулауы, ЕО экономикалық өсуінің бірте-бірте қалпына келу үрдісі сақталады (58-график). Сонымен қатар, Ресейдегі экономикалық белсенділікті қалпына келтіру күтіледі. Осылайша, сыртқы сұраныстың ақырындап қалпына келуі жалғасын табады, бұл ретте Ресей экономикасының өсу қарқыны 2017 жылғы 1-тоқсаннан бастап сыртқы сұранысты қалпына келтіруге оң салымды енгізе бастайды.

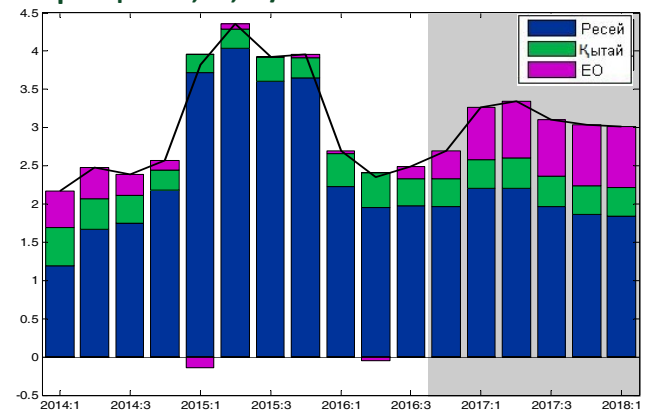
Саудадағы негізгі әріптес елдердегі инфляцияның аясы біркелкі емес күйінде қалуда (59-график). Мысалы, халықаралық ұйымдардың бағалауы бойынша ЕО-дағы тұтынушылық инфляция 2018 жылғы 1-тоқсанға дейін 1,5%-ға дейін жеделдетілетін болады. Негізгі себептері – бұл жеңіл ақша-кредит саясаты, активтерді сатып алу бағдарламаларының және қайта қаржыландыру бойынша нысаналы ұзақмерзімді операциялар көлемдерін кеңейту. Ресей Федерациясы бюджетінің үдеп келе жатқан тапшылығы және бюджеттік шоғырландырудың ортамерзімді стратегиясының болмауы салдарынан инфляция ақырындап үдей түсті. Төмен ішкі тұтынуға қарай Ресейдегі инфляцияның өсу

58-график. Қазақстанның негізгі сауда әріптестері елдер бөлігіндегі сыртқы сараланған ІЖӨ декомпозициясы, %, ж/ж



Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

59-график. Қазақстанның негізгі сауда әріптес елдерінің орташа алынған инфляциясы, %, ж/ж



Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

қарқыны 2017 жылғы 3-тоқсаннан бастап төменгі траекторияда қалады.

Азық-түлік тауарларының әлемдік бағасы өсуді көрсететін болады. Негізгі факторларға ауа райы/климат жағдайларының ықтимал күйзелістері аясында өнімнің қысқару тәуекелін жатқызуға болады. Осылайша, ортамерзімді перспективада дәнді-дақылдар бағасының өсуі күтілуде. Нәтижесінде сыртқы тұтынушылық инфляцияның өсуін күту Қазақстандағы инфляциялық процестерге әлсіз қысым көрсететін болады.

2016 жылғы қаңтар - шілдеде Brent маркалы мұнайдың орташа бағасы бір баррель үшін 40,9 АҚШ доллары болды. Осылайша, базалық сценарий өзгеріссіз қалды.

Ортамерзімді кезеңдегі сыртқы монетарлық талаптарға қатысты күтулер өзгерген жоқ. АҚШ ФРЖ федералдық қоры бойынша мөлшерлеменің ұлғаюы аясында монетарлық талаптардың қатаңдатылуы нәтижесінде Қазақстан үшін капиталдың ықтимал әкетілуіне, дамушы нарықтары бар елдердің валюталарының құнсыздануына, сондай-ақ сыртқы нарықтардағы қорландырудың қымбаттауына байланысты бірқатар тәуекелдер туындайды.

## 2. Базалық сценарийі бойынша болжам

Мұнай бағасы бір баррель үшін 40 АҚШ доллары болғанда Қазақстанның ІЖӨ-нің нақты өсу болжамы 2016 жылы 0,5%-дан 0,3 %-ға өзгертілді, ол ІЖӨ-нің өсу қарқыны бойынша статистикалық деректерді ҰЭМ СК-нің түпкі пайдалану әдісімен 2015 жылы 1%-дан 1,1%-ға дейін нақтылаумен (база әсері) байланысты болды. Сондай-ақ, 2016 жылғы 1-тоқсанның қорытындысы бойынша негізгі капиталға инвестициялардың өсу қарқыны экономикалық белсенділікті ынталандыру бойынша бағдарламаны іске асыру кезінде қаржыны неғұрлым баяу игеру салдарынан неғұрлым төмен - 1,7%-дық деңгейде қалыптасты (бұрынғы болжам - 7,1%). Әлсіз оң қарқынмен өсу, көп жағдайда экономиканы 2016-2017 жылдары кең



ауқымды қолдау шараларымен байланысты болды. Бұл ретте, аталған шаралар импорт көлемін неғұрлым бірыңғай қысқартуды қамтамасыз етеді, бұл ішкі сұранысты қолдау есебінен таза экспортқа және инфляциялық процестерге кері әсерін тигізеді, сондай-ақ ақша-кредит саясатының инфляцияға ықпал етуінің нашарлауына әкеліп соғады.

Мұнай бағасы бір баррель үшін 40 АҚШ доллары болғанда Қазақстанның ІЖӨ-нің нақты өсу болжамы 2016 жылы 0,5%-дан 0,3 %-ға өзгертілді, ол ІЖӨ-нің өсу қарқыны бойынша статистикалық деректерді ҰЭМ СК-нің түпкі пайдалану әдісімен 2015 жылы 1%-дан 1,1%-ға дейін нақтылаумен (база әсері) байланысты болды. Сондай-ақ, 2016 жылғы 1-тоқсанның қорытындысы бойынша негізгі капиталға инвестициялардың өсу қарқыны экономикалық белсенділікті ынталандыру бойынша бағдарламаны іске асыру кезінде қаржыны неғұрлым баяу игеру салдарынан неғұрлым төмен - 1,7%-дық деңгейде қалыптасты (бұрынғы болжам - 7,1%). Әлсіз оң қарқынмен өсу, көп жағдайда экономиканы 2016-2017 жылдары кең ауқымды қолдау шараларымен байланысты болды. Бұл ретте, аталған шаралар импорт көлемін неғұрлым бірыңғай қысқартуды қамтамасыз етеді, бұл ішкі сұранысты қолдау есебінен таза экспортқа және инфляциялық процестерге кері әсерін тигізеді, сондай-ақ ақша-кредит саясатының инфляцияға ықпал етуінің нашарлауына әкеліп соғады.

Ұлттық Банктің бағалауы бойынша 2016-2017 жылдары шығарылым өзінің әлеуетті деңгейінен төмен болады. Ішкі тұтынудың төмендеуі нәтижесінде импорттың төмендеуі таза экспорт серпініне өзінің оң үлесін тигізетін болады, алайда, ол бұрынғы болжаммен салыстырғанда неғұрлым әлсіз болады. Импорттың баяу қысқаруы үй шаруашылықтарын тұтынудың әлсіз оң қарқынмен өсуімен қатар, импорттық қызметтер мен жабдықтарды (Ехро-2017, Қашаған, ТШО-ны кеңейту бойынша жоба) пайдалануды ұйғаратын ұзақмерзімді инвестициялық жобаларды іске асырумен

байланысты. Өзгермелі айырбастау бағамы мұнай және мұнай емес секторларының отандық тауар өндірушілерінің рентабельділігі мен бәсекеге қабілеттілігіне оң ықпалын тигізетін болады, ол экспорт динамикасына және негізгі капиталға инвестициялардың өсуіне қолайлы әсер етпек.

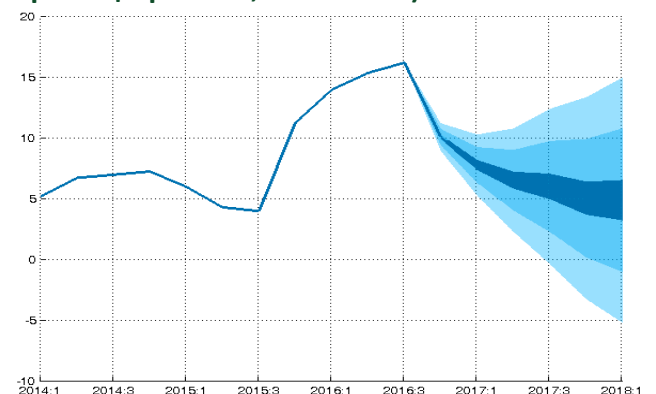
Экспорт динамикасы шығарылым айырмасына 2018 жылғы екінші тоқсанға дейін теріс әсер ететін болады. Нақты экспорттың өсу қарқыны 2017 жылдың екінші тоқсанынан бастап оң көрсеткішке шығады. Экспорттың шикізат бөлігінің өсуі ақша-кредит саясатының режиміне және мұнай бағасының бір баррель үшін 40 АҚШ доллары деңгейінде тұрақтануына, сыртқы сұранысты қалпына келтіруге және өндіру көлемінің өсуіне байланысты. Экспорттың мұнай емес бөлігінің өсуі 2017 жылғы үшінші тоқсанға дейін сақталатын нақты тиімді айырбастау бағамын жете бағаламаумен байланысты. Шикізаттық емес экспортты (мұнай өнімдері, уран қосындыларының өнімдері, астық ұны және металды бастапқы өңдеу өнімдері) арттыру бойынша шаралар экономиканы әртараптандыру және экспорт көлемінің өсуіне оң әсерін тигізуі мүмкін.

Үй шаруашылықтарын тұтыну әлсіз қарқынмен өседі деп күтілуде. Тұтынудың артуы долларлану деңгейінің төмендеуіне және экономикалық перспективаға деген сенімділіктің пайда болуына қарай болады.

Мемлекеттік тұтынуға қатысты болжамдар өзгерістерге ұшыраған жоқ. Ортамерзімді перспектива ынталандыратын фискалдық саясат күтілуде.

Бір баррель үшін 40 АҚШ доллары базалық сценарийі кезінде инфляцияның шарықтау шегі 2016 жылғы үшінші тоқсанға келетін болады (60-кесте). Мұнай нарығындағы құбылмалық девальвациялық және инфляциялық күтулерге кері әсерін тигізуде. Болжамды кезеңдегі инфляцияның өсуіне азық-түлік емес құрамдас, сондай-ақ теңгенің айырбастау бағамының динамикасы және ұзақмерзімді кезеңдегі Ресейдегі

**60-график. Тоқсан ішінде орташа есеппен алғандағы инфляция, ж/ж, % (сенім аралықтары 75%, 50% и 10%)**



Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

инфляциялық ая өзінің айтарлықтай үлесін қосуды жалғастыруда.

Инфляцияның азық-түліктік құрамдастары үшін сыртқы инфляциялық ая ортамерзімді перспективада дәнді-дақылдарға бағаның өсуімен байланысты болжауларға байланысты өсті.

Азық-түліктік және азық-түліктік емес инфляцияны 2016-2017 жылдары ұстап тұратын фактор ретінде шығарылымның теріс айырмасы болады.

Базалық мөлшерлеменің төмендеуіне қарамастан, жүргізіліп отырған ақша-кредит саясаты қалыпты ұстап тұратын сипатта бағаланады, ол Ұлттық Банктің теңге өтімділігін реттеуімен байланысты болып отыр. Дағдарысқа қарсы және экономиканы ынталандыру бойынша басқа шараларды іске асыру, сондай-ақ айырбастау бағамын тұрақтандыру экономикалық белсенділіктің ортамерзімді динамикасына оң есер етеді. Ортамерзімді перспективада инфляцияның күтілетін деңгейінің 6-8%-ға дейін төмендеу нәтижесінде пайыздық мөлшерлемелер төмендейтін болады.

### 3. Ортамерзімді перспективадағы тәуекелдер

Болжанатын басты тәуекел болжанатын толық кезең ішінде Brent маркалы мұнай бағасының төмендеуі болып қалады.

Бір баррель үшін 30 АҚШ доллары сценарийі жағдайында болжам тәуекелдері 2016 жылғы 1-тоқсан үшін Инфляцияға шолудың қорытындыларымен салыстырғанда өзгерістерге ұшыраған жоқ.

Қосымша келесі сценарийлер қарастырылды:

– ортамерзімді кезеңде Brent маркалы мұнай бағасын бір баррель үшін 50 АҚШ долларына дейін қалпына келтіру Ресей экономикасының неғұрлым жоғары қарқынмен қалпына келуіне, сондай-ақ Ресейдегі инфляция бойынша мақсатқа қол жеткізу ықтималдылығының жоғары болуына байланысты сыртқы сұранысты жақсартуға әкелетін болады. Өз кезегінде, бұл теңгенің ықтимал нығаюына және

тиісінше, неғұрлым төмен инфляцияға, базалық сценариймен салыстырғанда долларлануды төмендету және экономикалық белсенділіктің өсуі аясында Қазақстан экономикасының тез қалпына келуіне әсер етеді;

– ортамерзімді кезеңде экономиканы ынталандыру мақсаттары үшін БЖЗҚ-дан және Ұлттық қордан бөлінген қаржының нашар игерілуі импорттың қатты төмендеуіне байланысты ІЖӨ-нің неғұрлым жоғары қарқынмен өсуіне, және нәтижесінде неғұрлым табысты таза экспортқа қол жеткізуге мүмкіндік береді;

– дәнді-дақылдарға бағаның неғұрлым баяу өсуі ортамерзімді кезеңде азық-түлік бағасының төмендеуіне және тиісінше базалық сценариймен салыстырғанда 2017 жылы неғұрлым төмен инфляцияға әкелуі мүмкін;

– болжам тәуекелі, сондай-ақ мұнай бағасының құбылмалылығының жоғарылауын қамтиды, бұл негізгі айнымалылардың траекториясын болжау кезінде ескерілмейді. Мұнай бағасының жоғары құбылмалығы кезінде девальвациялық және инфляциялық күтулер күшейетін болады, долларсыздандыру қарқыны тоқтауы мүмкін, ол болжанып отырған өлшемдерге теріс әсерін тигізетін болады.

–

## НЕГІЗГІ ТЕРМИНДЕР ЖӘНЕ ҰҒЫМДАР

**Базалық инфляция** – әкімшілік, оқиғалық және маусымдық сипаттағы жекелеген факторлардың ықпалымен бағаның қысқамерзімді біркелкі емес өзгерістерін болдырмайтын инфляция.

**Базалық мөлшерлеме** – Ұлттық Банктің ақша нарығындағы бір күндік операциялары бойынша нысаналы пайыздық мөлшерлеме.

**Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы** – ұзақ уақыт бойы өндіріс барысында пайдаланылатын қаржылық емес активтердің өсуі. Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы мынадай құрамдас бөліктерден тұрады: а) есептен шығаруды шегергенде, жаңа және қолданыстағы негізгі қорларды сатып алу; б) жасалған материалдық активтерді ірі жақсартуға шығындар; в) жасалмаған материалдық активтерді жақсартуға шығындар; г) жасалмаған шығындарға меншік құқығын беруге байланысты шығыстар.

**Валюталық своп** – бір валютаның белгілі бір санын басқасына әр түрлі екі валюталау күнімен айырбастай отырып бір мезгілде сатып алу мен сатуды болжайтын валюталық мәміле. Ұлттық Банктің «валюталық своп» мәмілелері шетел валютасының қамтамасыз етуімен белгіленген пайыздық мөлшерлеме бойынша «овернайт» шарттарымен теңгедегі өтімділікті беру құралы болып табылады.

**Ішкі жалпы өнім** – өндірістің пайдаланылған факторларының ұлттық тиесілігіне қарамастан, тұтыну, экспорт және жинақтау үшін мемлекеттің аумағында экономиканың барлық салаларында жасалған барлық соңғы тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің (яғни тікелей пайдалануға арналған) нарықтық құнын көрсететін көрсеткіш.

**ИИДМБ – Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.** Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 1 тамыздағы № 874 Жарлығымен бекітілген. Бағдарлама Қазақстанның өнеркәсіптік саясатының бір бөлігі болып табылады және секторлардың шектеулі санына күш-жігер мен ресурстарды шоғырландыра отырып өңдеу өнеркәсібін дамытуға, кластерлік тәсілді қолдана отырып өңірлік мамандануға және тиімді салалық реттеуге негізделген.

**Ақша базасы (резервтік ақша)** Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша) Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша, банктердің аударылатын және басқа да депозиттері, банктік емес қаржы ұйымдарының аударылатын депозиттері және мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары.

**Ақша массасы (М3)** Ұлттық Банктің және банктердің баланстарының шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшаның және банктік емес резидент заңды тұлғалардың және халықтың ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа да депозиттерінен тұрады.

**Экономиканы долларландыру** – шетел валютасы (көп жағдайда – АҚШ доллары) ел ішіндегі немесе оның экономикасының жекелеген секторларында операцияларды жүзеге асыру үшін қолданыла бастайтын жағдай, бұл ретте ұлттық валюта ішкі ақша айналымынан ығыстырылады, жинақтау, құн өлшемі және төлем құралы болады.

**Инфляцияның басқа да өлшемдері.**

Халықаралық практикаға сәйкес, инфляция өлшемі ретінде негізінен екі көрсеткіш пайдаланылады: тұтыну бағаларының индексі және базалық инфляция. Теориялық тұрғыдан ІЖӨ дефляторы пайдаланылуы мүмкін. Алайда ІЖӨ дефляторы импорттық тауарларға бағаның өзгеруін ескермейтіндіктен, іс жүзінде оны бірде-бір ел инфляцияның өлшемі ретінде қолданбайды. Халықаралық практикада неғұрлым көп таралған көрсеткіш тұтыну бағаларының индексі болып табылады.

Еуроаймақ елдерінің, сондай-ақ Канада, Ұлыбритания, Польша, Чехия, Таиланд, Индонезия орталық банктері тұтыну бағаларының индексі немесе оның жаңартылған түрлерін (мысалы, Еуроаймақтағы тұтыну бағаларының үйлесімді индексі) пайдаланады.

**Қазақстандағы инфляцияны өлшеу.**

Қазақстандағы инфляция тұтыну бағаларының индексімен өлшенеді. Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті бағаны бақылауды және белгілеуді барлық облыстық орталықтар бойынша және Қазақстанның аудандары бойынша іріктеп жүзеге асырады.

**Тұтыну бағаларының индексі** (бұдан әрі – ТБИ) – халықтың тұтыну үшін сатып алатын тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өзгеруі. Инфляцияны есептеу үшін Қазақстанның тұтынушылық қоржыны үй шаруашылықтары шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуындағы ең көп үлестік салмақты алатын 510 тауар мен көрсетілетін қызметті қамтиды. ТБИ тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің белгіленген жиынтығының ағымдағы кезеңнің бағасымен құнының оның алдыңғы (базистік) кезеңнің бағасымен құнына қатынасы ретінде есептеледі. Индексті Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика

министрлігінің Статистика комитеті есептейді.

**Инфляция** – тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өсуі.

Орнықты экономикалық даму үшін инфляцияның тұрақты және болжамды деңгейі қажет. Инфляцияның жоғары деңгейі инвестициялық белсенділікке, кәсіпорындарды жоспарлауға, тауарларды өндіруге және, тұтастай алғанда, экономикаға теріс әсер етеді. Дамыған елдерде инфляция деңгейі 3%-дан асады, дамушы елдерде инфляцияның тең дәрежелі деңгейі (экономиканың даму деңгейіне сәйкес келетін) 6%-дан асады.

**Инфляциялық таргеттеу** – инфляцияның нысаналы деңгейіне қолжеткізуге бағдарланған ақша-кредит саясатының режімі.

Бұл режімнің артықшылығы инфляцияны төмендету және төмен деңгейде тұрақтандыру түрінде ақша-кредит саясатының мақсаттарын нақты сәйкестендіру болып табылады. Орталық банктің бір мақсатқа нақты бағдарлануы нарықтардың орталық банкке деген сенімін әлеуетті түрде арттырады. Сонымен қатар инфляцияны төмендету және оның төмен қарқындарын тиімді ұстап тұру түпкілікті нәтижесінде экономиканың тұрақты өсуін қолдайды.

**Композиттік индикатор** – экономиканың нақты секторын дамытудың қысқамерзімді үрдістерін көрсету үшін қызмет ететін жинақтаушы индикатор. Композиттік индикатор ілгері жүру қасиетіне ие бола отырып, экономикада ілгерілеу және құлдылау болған және өзгерген кезде циклдік өзгеруді көрсету және ауысу нүктелерін анықтау үшін қолданылады. Композиттік индикатор конъюнктуралық зерттеулердің қатысушылары болып табылатын Ұлттық Банктің кәсіпорындары жүргізетін сауалнамалардың нәтижелері негізінде қалыптасады.

**Кредиттік аукциондар** – Ұлттық Банктің бағалы қағаздарын кері сата отырып сатып алу бойынша аукционы.

**Ең төменгі резервтік талаптар (ЕТРТ)** – банк өз кассасында қолма-қол ақша және Ұлттық Банктің корреспонденттік шоттарында ұлттық валютадағы (резервтік активтер) ақша түрінде ұстайтын банктің міндеттемелері сомасынан міндетті үлес. Банктердің резервтелетін міндеттемелер көлемін ЕТРТ нормативтері реттейді.

**Ақша-кредит саясатының номиналдық зәкірі.** Белгілі бір көрсеткіш, оның ішінде макроэкономикалық көрсеткіш, оның көмегімен Ұлттық Банк ақша-кредит саясатының түпкілікті мақсатына ықпал етеді.

Инфляцияны реттеу мақсатында орталық банктер өздері тікелей басқара алатын немесе «номиналдық зәкір» (nominal anchors) деп аталатын көрсеткіштерге ықпал етеді. «Номиналдық зәкір» ретінде мысалы, ақша массасы ақшалай таргеттеу режімі кезінде, валюталық бағам айырбастау бағамын таргеттеген кезде, ақша нарығының қысқамерзімді мөлшерлемелері инфляциялық таргеттеу кезінде болуы мүмкін. Орталық банктің қандай да болмасын «зәкірін» таңдауы ел экономикасының ерекшелігіне және онда қалыптасқан ақша және қаржы нарығы жүйесіне, сондай-ақ ақша-кредит саясатының режіміне байланысты.

**Кері РЕПО** – бағалы қағазды белгілі бір мерзімнен кейін бұрын белгіленген бағамен кері сату міндеттемесімен сатып алу мәмілесі. Ұлттық Банк бағалы қағаздар кепілімен банктерге теңгедегі өтімділік беру мақсатында Ұлттық Банктің кепілмен қамтамасыз ету тізбесіне сәйкес кері РЕПО операцияларын жүргізеді.

**Ашық нарықтағы операциялар** – базалық мөлшерлеме аясында пайыздық мөлшерлемелердің деңгейін қалыптастыру мақсатында ақша нарығындағы өтімділікті беру немесе алу үшін Ұлттық Банктің аукциондар нысанындағы жүйелі операциялары.

**Тұрақты қолжетімділік** (тұрақты тетік) операциялары – ашық нарықтағы операциялардың нәтижелері бойынша қалыптасқан өтімділік көлемін түзету бойынша ақша-кредит саясатының құралдары. Тұрақты тетіктер мәміленің бір тарабының субъектісі Ұлттық Банк болып табылатын екіжақты мәмілелер шеңберінде жүзеге асырылады. Бұл операциялар банктердің бастамасы бойынша жүргізіледі.

**Аударым депозиттері** – бұл 1) кез келген сәтте номинал бойынша ақшаны айыппұлдар мен шектеулерсіз айналдыруға болатын; 2) чектің, траттың немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын барлық депозиттер. Аударым депозиттері тар ақша базасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі аяқталғаннан кейін ғана алынуы немесе көбіне жинақтау тетігіне қойылатын талаптарға жауап беретін қарапайым коммерциялық операцияларда пайдалану үшін оларды қолайсызырақ ететін түрлі шектеулері болуы мүмкін жинақтау және мерзімді депозиттер. Сонымен қатар, басқа депозиттер аударылмайтын салымдар мен шетел валютасында көрсетілген депозиттерден де тұрады.

**Әлеуетті шығарылым.** Экономикадағы өндіріс факторларын толық іске қосу және толық жұмыспен қамту кезінде қол жеткізуге болатын шығарылым деңгейін көрсетеді. Өндірілуі мүмкін және бағалардың өсу қарқынының өзгеруіне алғышарттар

құрмастан-ақ іске асырылуы мүмкін өнім көлемін көрсетеді.

**Тұтыну себеті** – бұл адамның немесе отбасының айлық (жылдық) тұтынуының типті деңгейі мен құрылымын сипаттайтын тауарлар мен көрсетілетін қызметтер жиынтығы. Мұндай жиынтық тұтыну себетінің қолданыстағы бағамен құнына қарай ең төменгі күнкөрісті есептеу үшін пайдаланылады. Тұтыну себеті тұтынудың есептік және нақты деңгейлерін салыстырудың, сондай-ақ валюталардың сатып алыну деңгейін айқындау үшін негіз болады.

**«Қолжетімді баспана – 2020» бағдарламасы – «Қолжетімді баспана-2020» бағдарламасын бекіту туралы** Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысымен бекітілген мемлекеттік тұрғын үй бағдарламасы. Бағдарлама баспананың халық үшін қолжетімділігін одан әрі арттыруды қамтамасыз ететін тұрғын үй құрылысын дамыту проблемаларын кешенді шешуге бағытталған.

**«Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасы – «Бизнестің жол картасы 2020» бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы.** Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 31 наурыздағы № 168 қаулысымен бекітілген. «Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасы Қазақстан Республикасы Президентінің «Жаңа онжылдық – Жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауын және Қазақстанның 2020 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспарына сәйкес әзірленді. Дағдарыстан кейінгі дамыту, тұрақты жұмыс орындарын сақтау және олардың жаңасын құру, экономиканың шикізатқа жатпайтын секторларында өңірлік кәсіпкерліктің орнықты және теңгерімді

өсуін қамтамасыз ету бағдарламаның мақсаты болып табылады.

**«Нұрлы жол» бағдарламасы – Мемлекет басшысының 2014 жылғы 11 қарашадағы «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол»** атты Қазақстан халқына жолдауын іске асыру мақсатында әзірленген 2015-2019 жылдарға арналған инфрақұрылымдық дамудың «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасы. Бағдарлама Қазақстанның ұзақмерзімді өсуін қамтамасыз ету үшін хаб қағидатында тиімді инфрақұрылым құру, сондай-ақ сыртқы нарықтардағы конъюнктураның нашарлауы жағдайында экономиканың жекелеген секторларына қолдау көрсету жөніндегі дағдарысқа қарсы шараларды іске асыруға еліміздің макроөңірлерін интеграциялау жолымен бірыңғай экономикалық нарық қалыптастыруға бағытталған.

**Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігінің пайыздық арнасы** – орталық банктің экономикаға пайыздық мөлшерлемелерді реттеу арқылы әсерін сипаттайтын трансмиссиялық тетік арнасы.

**Тікелей РЕПО** – белгілі бір мерзім өткеннен кейін алдын ала белгілі бір бағамен кері сатып алу міндеттемесімен бағалы қағазды сату мәмілесі. Ұлттық Банк шектен тыс теңге өтімділігін алу мақсатында кері РЕПО мәмілесін жүргізеді.

**Еркін өзгермелі айырбастау бағамы.** Халықаралық валюта қорының қолданыстағы жіктеуіші бойынша өзгермелі валюта бағамының режимі шеңберінде орталық банк бағамның нарықтық факторлардың әсерімен белгіленуіне мүмкіндік бере отырып, бағамның деңгейі немесе өзгеруі үшін бағдарлар, оның ішінде операциялық бағдарлар белгілемейді. Бұл ретте орталық банк ұлттық валюта бағамының құбылмалылығын реттеу немесе оның шамадан тыс өзгеруінің алдын алу



үшін, сондай-ақ қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін ішкі валюта нарығына тұрақсыз ықпал етуді жүзеге асыру мүмкіндігін өзінде қалдырады.

**Шығарылым айырмасы (ІЖӨ гәп).** Пайызбен берілген ІЖӨ-нің әлеуетті шығарылымнан ауытқуы. Нақты ІЖӨ мен әлеуетті ІЖӨ-нің арасындағы белгілі бір уақыт аралығындағы айырманы білдіреді. Елде пайдаланылатын ресурстардың тиімділігін көрсететін индикатор болады. Нақты шығарылым әлеуетті шығарылымнан асып кеткен жағдайда (шығарылымның оң айырмасы) басқа да тең жағдайларда экономиканың қызып кетуіне байланысты бағаның өсу қарқынының жылдамдау үрдісінің қалыптасуы күтіледі. Теріс айырманың болуы экономикалық белсенділіктің төмен болуына байланысты бағаның өсу қарқынының болжамды баяулауын білдіреді. Шығарылымның өзінің әлеуетті деңгейінің айналысында ауытқуы экономикадағы іскерлік циклдарды көрсетеді.

**Нақты айырбастау бағамы** – екі елде өндірілетін тауардың салыстырмалы түрдегі бағасы, елдер арасындағы тауарлар айырбастау тепе-теңдігі. Нақты бағам номиналды бағамға, валюталар бағамдарының арақатынасына, тауарлардың ұлттық валюталардағы бағаларына байланысты.

**TONIA** (Tenge OverNight Index Average) мөлшерлемесі – биржада автоматты РЕПО секторында мемлекеттік бағалы қағаздармен бір жұмыс күні мерзімімен жасалған репоны ашу мәмілелері бойынша орташа алынған пайыздық мөлшерлемені білдіреді.

**Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігі** – ақша-кредит саясаты құралдарының экономиканың өсуі,

инфляция сияқты соңғы макроэкономикалық көрсеткіштерге ықпал ету процесі.

Инфляциялық таргеттеу кезінде орталық банк, әдетте, пайыздық мөлшерлеме деңгейі бойынша шешімдер қабылдау үшін операциялық бағдар ретінде инфляция болжамын пайдаланады. Тұтастай алғанда, инфляцияны бақылау мақсатында орталық банк кредиттік ресурстар құнына, инвестицияға, іскерлік белсенділікке және инфляцияға өз кезегінде әсер ететін қысқамерзімді мөлшерлемелерге ықпал етеді. Инфляция бойынша мақсаттарға қол жеткізу үшін халықтың инфляциялық күтулерін бағалау маңызды элемент болып табылады.

Күтілетін инфляция ортамерзімді кезеңде нысаналы мәннен асып кеткен жағдайда орталық банк базалық пайыздық мөлшерлеменің ағымдағы деңгейін көтеру туралы шешім қабылдайды.

Әдетте, қысқамерзімді (көптеген жағдайда біркүндік) пайыздық мөлшерлеме ақша-кредит саясатының негізгі операциялық нысаналы көрсеткіші болады. Ұлттық Банк таргеттелетін мөлшерлеме ретінде – біркүндік операциялар бойынша мөлшерлемені қарастырады.

Ұлттық Банк инфляциялық таргеттеуді енгізу шеңберінде қазіргі уақытта макроэкономикалық көрсеткіштерді модельдеу және болжау жүйесін құру, ақша-кредит саясатының құралдарын дамыту және жетілдіру жұмысын жүргізуде.

**Тар ақша базасы** банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есептемегендегі ақша базасын білдіреді.

**Инфляцияға әсер ететін факторлар.** Инфляция - күрделі әлеуметтік-экономикалық феномен, оған көптеген ішкі және сыртқы факторлар, оның ішінде іскерлік белсенділік деңгейі, шығарылымы айырмасы (нақты ІЖӨ мен оның әлеуетті деңгейі арасындағы айырма), еңбек өнімділігі, халықтың ақшалай кірісі,

жұмыспен қамту деңгейі, нарықтардағы бәсекелестік деңгейлері, тауарлармен және көрсетілетін қызметтермен қамтамасыз ету, әлемдік тауар нарықтарындағы бағалар және басқа да факторлар әсер етеді.

**NDF** – валюталық тәуекелдерді хеджирлеу үшін пайдаланылатын жеткізілімсіз форвардтық мәмілелер.

**НЕГІЗГІ ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ**

АҚШ – Америка Құрама Штаттары  
БҰҰ ААШҰ – Біріккен Ұлттар Ұйымының  
Азық-түлік және ауыл шаруашылық ұйымы  
БИ – бағалар индексі  
ЕО – Еуропалық Одақ  
ЕОБ – Еуропа орталық банкі  
ІЖӨ – Ішкі жалпы өнім  
ҚҚС- қосылған құн салығы  
ҚР ҰЭМ СК – Қазақстан Республикасы  
Ұлттық экономика министрлігінің  
Статистика комитеті  
ҚҚБ – Қазақстан қор биржасы  
ҚРҰБ – Қазақстан Республикасының  
Ұлттық Банкі  
ҚР – Қазақстан Республикасы  
ОПЕК – мұнай экспорттаушы елдер  
ұйымы ТБИ – тұтыну бағаларының индексі  
ФАО – БҰҰ Азық-түлік және ауыл  
шаруашылық ұйымы  
ФРЖ – Федералдық резервтік жүйе  
ММІ – Money Market Index  
Млрд. - миллиард  
Млн. - миллион  
Мың. - мың

ҚАЗАҚСТАННЫҢ АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫ

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ломбардтық кредиттер																				
ҚРҰБ қарыздары																				
«Овернайт» кредиттері																				
Коммерциялық векселдер																				
Қайта қаржыландыру қарыздары																				
Валюталық своптар																				
ҚҚБ-дағы кері РЕПО																				
ҰБ алаңындағы кері РЕПО																				
МБҚ сатып алу/сату																				
Валютталық өктемділік																				
ҚҚБ-дағы тікелей РЕПО																				
ҚРҰБ-тың қысқамерзімді ноттары																				
ҚРҰБ-тың депозиттері																				
Ең төменгі резервтік талаптар																				



– теңге өтімділігін беру бойынша операциялар



– теңге өтімділігін алу бойынша операциялар

## ҚОСЫМША

1-кесте

**2016 жылы теңге өтімділігін беру мен сіңіріп алу жөніндегі Ұлттық Банктің операциялары бойынша пайыздық мөлшерлемелер (жылдық %)**

Мақсаты	Құрал түрі	Құрал	Кепілмен қамтамасыз ету	Өткізу кезеңділігі	Беру/алып тастау мерзімі	Мөлшерлемелер (%)	
						02.02.2016	05.05.2016
өтімділік беру	тұрақты қол жетімділік операциялары	ҚҚБ-дағы валюталық своп	АҚШ доллары	банктердің сұратулары бойынша	1 күн	-	-
		ҚҚБ-дағы кері РЕПО	МБҚ	банктердің сұратулары бойынша	1 күн	19	16
	ашық нарық операциялары	ҚРҰБ-тың бағалы қағаздарды кері сату талаптарым ен сатып алу бойынша аукцион	ломбардтық тізім*	күн сайын	1 күн	аукциондық кірістілік	аукциондық кірістілік
өтімділікті алу		ҚРҰБ ноттары <sup>1</sup>	-	аптасына 1 рет	1 ай	аукциондық кірістілік	аукциондық кірістілік
	тұрақты қол жетімділік операциялары	ҚРҰБ депозиттері	-	банктердің сұратулары бойынша	7 күн	15	14
		ҚҚБ-дағы тікелей РЕПО	МБҚ	банктердің сұратулары бойынша	1 күн	15	14
Базалық мөлшерлеме						17	15
Қайта қаржыландыру мөлшерлемесі						5,5	5,5

<sup>1</sup> өтінімдерді қанағаттандыру қолданыстағы мөлшерлемелер шамасындағы кірістілік деңгейіне сәйкес келетін дисконттық баға бойынша толық көлемде жүргізіледі

\*Қазақстандық және шетелдік эмитенттердің теңгеге деномиренген, жетекші рейтингтік агенттіктердің біреуінің (Standard&Poor's, Fitch немесе Moody's) шкаласы бойынша ҚР тәуелсіз рейтингі деңгейіндегі немесе одан жоғары шығарылым рейтингі бар облигациялары. Қазақстандық және шетелдік эмитенттердің теңгеге деномиренген, Standard&Poor's және/немесе Fitch шкаласы бойынша «BB-» және/немесе Moody's шкаласы бойынша «Ba3» төмен емес шығарылым рейтингі бар корпоративтік облигациялары.

2-кесте

## Қазақстандағы ақша агрегаттары

жағдайына	Ақша базасы		Ақша массасы		Қолма-қол ақша	
	млн. теңге	%, ж/ж	млн. теңге	Күні	млн. теңге	%, ж/ж
01.02.14	2 861 003	4,2	11 882 162	13,2	1 397 708	-1.7
01.03.14	3 240 023	23,3	12 432 486	18,0	1 399 675	-0.7
01.04.14	3 408 022	11,9	12 796 182	15,5	1 319 887	-7.6
01.05.14	3 633 316	27,4	12 782 103	15,7	1 359 033	-5.6
01.06.14	3 595 581	18,3	12 921 548	14,2	1 397 801	-4.3
01.07.14	3 715 258	20,1	13 411 461	15,8	1 452 216	-4.7
01.08.14	3 859 730	24,1	13 424 662	14,9	1 439 601	-2.5
01.09.14	3 654 727	25,8	13 352 628	17,6	1 382 569	-5.8
01.10.14	3 753 134	34,9	13 466 829	16,5	1 369 299	-5.8
01.11.14	3 723 626	34,1	13 550 620	16,0	1 274 397	-11.4
01.12.14	3 414 322	30,8	12 973 924	14,4	1 221 633	-13.0
01.01.15	3 413 841	20,8	12 816 554	10,5	1 122 319	-25.8
01.02.15	3 109 020	8,7	12 403 086	4,4	1 035 712	-25.9
01.03.15	3 144 815	-2,9	12 287 224	-1,2	1 020 848	-27.1
01.04.15	3 287 005	-3,6	12 322 119	-3,7	1 037 126	-21.4
01.05.15	3 418 576	-5,9	12 266 760	-4,0	1 018 439	-25.1
01.06.15	3 644 795	1,4	12 533 824	-3,0	1 086 948	-22.2
01.07.15	4 191 185	12,8	13 082 850	-2,5	1 143 598	-21.3
01.08.15	3 871 600	0,3	12 938 179	-3,6	1 135 293	-21.1
01.09.15	4 307 271	17,9	14 391 689	7,8	1 186 211	-14.2
01.10.15	4 644 278	23,7	15 494 985	15,1	1 199 959	-12.4
01.11.15	4 678 045	25,6	15 775 290	16,4	1 201 559	-5.7
01.12.15	4 816 225	41,1	16 684 442	28,6	1 190 243	-2.6
01.01.16	4 750 422	39,2	17 207 454	34,3	1 236 973	10.2
01.02.16	4 722 030	51,9	17 697 095	42,7	1 174 178	13,4
01.03.16	4 566 189	45,2	17 428 774	41,8	1 237 519	21,2
01.04.16	4 993 159	51,9	17 787 740	44,4	1 302 768	25,6
01.05.16	4 653 021	36,1	17 729 195	44,5	1 395 984	37,1
01.06.16	4 495 113	23,3	17 985 894	43,5	1 485 329	36,7
01.07.16	4 894 149	16,8	18 398 902	40,6	1 582 258	38,4

Дереккөзі: НБРК

3-кесте

## Қазақстан экономикасындағы бағалар индекстері

Айы	Тұтынушылық бағалар индексі, %		Азық-түлік тауарлары бағаларының индексі, %		Азық-түлік емес тауарлар бағаларының индексі, %		Ақылы қызметтер бағаларының индекстері, %		Өнеркәсіп өндірісі бағаларының индексі, %		Ауыл шаруашылығы өнімдерін сатып алу бағаларының индексі, %	
	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж
Сәу 14 ж.	100,6	106,6	101,0	106,4	100,6	106,4	100,2	106,9	100,3	112,0	101,2	92,7
Мам 14 ж.	100,6	107,0	100,8	107,0	100,6	106,9	100,3	106,9	100,7	117,9	100,5	94,3
Мау 14 ж.	100,3	107,0	100,4	107,3	100,3	107,0	100,2	106,6	101,4	120,3	101,4	97,0
Шіл 14 ж.	100,1	107,0	99,8	107,0	100,3	107,2	100,3	106,6	101,4	119,8	101,4	99,5
Там 14 ж.	100,4	107,2	99,9	106,9	101,1	108,1	100,4	106,5	99,2	115,3	101,2	101,1
Қыр 14 ж.	100,5	107,5	100,3	107,4	100,5	108,4	100,7	106,6	97,3	109,6	101,0	104,1
Қаз 14 ж.	100,4	107,6	100,5	107,7	100,5	108,5	100,2	106,6	96,8	107,2	101,4	107,9
Қар 14 ж.	100,6	107,7	100,7	107,7	100,5	108,6	100,5	106,7	95,9	103,3	101,6	110,8
Жел 14 ж.	100,5	107,4	101,1	108,1	100,0	107,9	100,3	106,5	95,0	98,4	101,9	113,4
Қаң 15 ж.	100,6	107,5	101,2	108,8	99,9	107,4	100,7	106,2	89,7	87,0	100,7	114,5
Ақп 15 ж.	100,4	106,1	100,2	107,4	99,5	104,9	101,3	105,7	91,7	78,6	99,8	114,6
Нау 15 ж.	100,1	105,2	100,2	106,3	100,0	103,9	100,1	105,3	103,6	75,3	99,7	112,4
Сәу 15 ж.	100,1	104,7	100,3	105,5	100,2	103,4	99,9	105,0	98,2	73,8	99,2	110,2
Мам 15 ж.	100,3	104,4	100,0	104,7	100,8	103,6	100,0	104,7	102,2	74,9	99,2	108,8
Мау 15 ж.	99,9	104,0	99,5	103,7	100,3	103,6	100,1	104,6	102,8	75,9	99,6	106,9
Шіл 15 ж.	100,1	104,0	99,7	103,6	100,2	103,5	100,5	104,8	99,0	74,1	99,2	104,5
Там 15 ж.	100,3	103,9	99,8	103,5	100,5	102,9	100,7	105,1	98,0	73,2	99,5	102,8
Қыр 15 ж.	101,0	104,4	100,6	103,9	102,0	104,5	100,7	105,1	101,3	76,2	100,2	102,0
Қаз 15 ж.	105,2	109,4	104,6	108,0	110,2	114,5	101,1	106,0	105,4	83,0	102,0	102,7
Қар 15 ж.	103,7	112,8	103,3	110,8	106,5	121,3	101,4	106,9	104,3	90,2	101,4	102,5
Жел 15 ж.	101,2	113,6	101,2	110,9	101,1	122,6	101,4	108,1	100,2	95,2	102,2	102,7
Қаң 16 ж.	101,3	114,4	101,8	111,6	100,9	101,2	101,2	108,6	98,1	104,2	101,2	103,2
Ақп 16 ж.	101,1	115,2	100,9	112,4	100,8	101,6	101,6	108,9	95,8	108,8	101,4	104,9
Нау 16 ж.	100,5	115,7	100,5	112,7	100,9	100,3	100,3	109,1	103	108,2	100,5	105,7
Сәу 16 ж.	100,6	116,3	100,7	113,1	100,8	127,3	100,4	109,7	104,7	115,3	100,3	106,9
Мам 16 ж.	100,5	116,7	100,4	113,5	100,7	127,3	100,5	110,3	103,2	116,4	99,8	107,5
Мау 16 ж.	100,4	117,3	100,7	114,9	100,5	127,5	100,1	110,3	104,9	118,7	100,5	108,7

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

4-кесте

## Еңбек нарығы

Көрсеткіштер	2015				2016	
	I	II	III	IV	I	II
<b>Жұмыспен қамту және жұмыссыздық</b>						
Жұмыссыздық деңгейі	5,0	5,0	4,9	5,0	5,0	4,9
Жұмыспен қамтылғандар және жұмыссыздар қатынасы	18,9	19,1	19,5	18,9	19,1	19,5
Еңбек нарығының индикаторы ЭНСКМ (маусымдық-тазартылған) *	55,6	65,9	64,2	59,8	57,5	65,4
<b>Жұмыспен қамтылған халық (өткен жылғы тиісті кезеңіне % -бен):</b>						
Республика бойынша	-1,6	-0,9	-0,5	-1,6	0,2	-1,1
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	-25,1	-19,6	-14,4	-19,1	-4,3	-12,8
Өнеркәсіп	8,7	4,5	3,1	2,4	0,1	3,2
Тау-кен өнеркәсібі және карьерлерді қазуда	13,7	14,3	11,5	9,1	-3,8	-4,0
Өңдеу өнеркәсібі	4,6	-0,6	-3	-0,3	5,1	10,0
Құрылыс	-4,2	-0,2	1,6	-3,8	1,0	5,7
Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдерді және мотоциклдерді жөндеу	1,8	-2,9	-6,1	-0,6	0,1	2,5
Көлік және қоймалау	-4,3	-2,2	-2,1	6,2	1,7	-2,0
Ақпарат және байланыс	13,3	9,6	28,3	13,1	5,2	16,9
Жылжымайтын мүлікпен жасалатын операциялар	-19,3	-4,1	-20,5	-14,9	3,2	2,1
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамтамасыз ету	17,6	15,2	9,6	12,7	1,4	-5,1
Білім	5,9	7,9	6,5	6,1	4,0	1,2
Денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер	5,5	2,3	0,2	-3,7	2,1	3,1
<b>Жалақы (өткен жылғы тиісті кезеңіне % -бен)</b>						
Номиналды жалақы	9,1	2,9	2	3,8	11,9	15,6
Нақты жалақы:						
Республика бойынша	2,7	-1,4	-1,9	-7,2	-2,7	-1,1
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	3,2	1,3	4,4	-7	-8,9	-4,7
Өнеркәсіп	9,6	-2,1	-0,7	-6	-5,6	-3,3
Тау-кен өнеркәсібі және карьерлерді қазуда	15,8	-3,6	0,3	-4,4	-3,9	0,5
Өңдеу өнеркәсібі	3,8	-2	0	-6,2	-4	-2,9
Құрылыс	1,8	-2	3	-1,9	2	2,0
Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдерді және мотоциклдерді жөндеу	2,5	2,6	0	-4,7	-7,6	-5,9
Көлік және қоймалау	2,8	-2,2	-4,5	-11,9	-9,5	-6,8
Ақпарат және байланыс	6,1	0,8	-1	-7,8	-3,2	-11,5
Жылжымайтын мүлікпен жасалатын операциялар	3,3	-0,8	-1,5	-3,1	1,1	1,2
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамтамасыз ету	-6,1	-3,3	-3,2	-8,1	-4,9	-5,4
Білім	1,9	3,3	-4,2	-7,3	4,1	5,9
Денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер	4	-0,3	-0,9	-8,4	-1,3	-3,0

\* - Көрсеткіш экономиканың нақты секторының кәсіпорын басшылары сауалнамасы негізінде есептеледі. Көрсеткіш қызметкерлер санын қысқартпаған кәсіпорындардың жалпы үлгідегі үлесін көрсетеді



5-кесте

## Экономикаға депозиттер мен кредиттер

	01.07.2015	01.10.2015	01.01.2016	01.04.2016	01.07.2016
Депозиттердің көлемі	11 939,3	14 295,0	15 970,5	16485,0	16816,7
Депозиттердің жалпы сомасынан					
ұлттық валютамен үлес салмағы, %-бен	0,50	0,36	0,31	0,37	0,42
шетел валютасымен үлес салмағы, %-бен	0,50	0,64	0,69	0,63	0,58
Депозиттердің жалпы сомасынан					
банктік емес заңды тұлғалардың үлес салмағы, %-бен	0,64	0,60	0,57	0,58	0,58
жеке тұлғалардың үлес салмағы, %-бен	0,36	0,40	0,43	0,42	0,42
<b>Тартылған депозиттер бойынша банктердің орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі, %-бен, бір айда</b>					
ұлттық валютамен	6,92	11,17	19,13	13,57	12,55
шетел валютасымен	3,07	2,85	2,44	2,58	2,11
<b>Объем кредитования банками</b>					
	10 711,5	11 834,1	12 674,2	12486,5	12456,9
<b>Берілген кредиттер бойынша банктердің орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі, %-бен</b>					
Барлығы	13,6	14,1	13,9	14,3	15,1
ұлттық валютамен	14,9	15,0	16,3	18,1	17,1
шетел валютасымен	8,1	7,5	7,7	7,7	7,9

6-кесте

**Қазақстан Республикасының Төлем балансы**  
(млн. АҚШ доллары)

	2015				2016
	1 т.	2 т.	3 т.	4 т.	1 т.
<b>Ағымдағы операциялар шоты</b>	-125,3	-2251,71	-1799,0	-1647,2	1020,9
Сауда балансы	4247,9	3369,5	2778,7	2252,9	2689,7
Экспорт	12144,3	12637,0	11372,8	10140,2	8445,3
Импорт	7896,4	9267,4	8594,1	7887,3	5755,6
Қызметтер балансы	-1080,5	-1199,2	-1518,1	-1573,0	-982,4
Экспорт	1476,0	1551,4	1730,9	1722,1	1527,4
Импорт	2556,5	2750,6	3248,9	3295,1	2509,8
Бастапқы кірістер балансы	-3005,6	-3664,74	-2663,9	-2181,0	-2611,5
Еңбекақы төлеу (нетто)	-423,2	-416,3	-433,6	-393,5	-285,6
Инвестициялық кірістер	-2617,4	-3283,3	-2265,2	-1822,5	-2360,8
Алуға кірістер	509,5	465,04	432,7	436,1	435,6
Тікелей инвестициялардан кірістер	57,9	82,6	85,5	89,8	75,9
Портфель инвестицияларынан кірістер	296,4	271,2	236,7	231,1	260,9
Басқа инвестициялардан кірістер	155,2	111,2	110,5	115,1	98,9
<i>о.і. Ұлттық Қордың резервтері мен активтері бойынша сыйақы</i>	264,9	276,3	249,3	236,9	270,4
Төлемге кірістер	3126,9	3748,38	2697,9	2258,6	2796,5
Тікелей инвестициялардан кірістер	2454,7	2943,3	1880,8	1564,2	2137,7
Портфель инвестицияларынан кірістер	341,6	465,6	485,6	348,6	315,9
Басқа инвестициялардан кірістер	330,7	339,4	331,5	345,8	342,8
Басқа бастапқы кірістер (нетто)	34,9	34,9	34,9	34,9	34,9
Қайталама кірістер балансы	-287,1	-757,3	-395,7	-146,0	-116,8
<b>Капиталмен операциялар шотының балансы</b>	-3,6	44,3	3,6	87,3	5,7

Дереккөзі: ҚРҰБ

6-кесте  
(жалғасы)Қазақстан Республикасының Төлем балансы  
(млн. АҚШ доллары)

	2015				2016
	1 т.	2 т.	1 т.	2 т.	1 т.
<b>Қаржылық шот (ҚРҰБ резерв активтерін қоспағанда)</b>	-2574,7	-1637,5	-2574,7	-1637,5	-2574,7
Тікелей инвестициялар	-1437,6	229,2	-1437,6	229,2	-1437,6
Қаржы активтерін таза сатып алу	1120,0	874,4	1120,0	874,4	1120,0
Міндеттерді таза қабылдау	2557,7	645,3	2557,7	645,3	2557,7
Портфель инвестициялары	-797,6	-1270,4	-797,6	-1270,4	-797,6
Қаржы активтерін таза сатып алу	-2115,6	-2667,3	-2115,6	-2667,3	-2115,6
ҚР Үкіметі және ҚР Ұлттық Банкі	-1529,5	-2531,8	-1529,5	-2531,8	-1529,5
Банктер	-632,2	-36,3	-632,2	-36,3	-632,2
Басқа секторлар	46,1	-99,2	46,1	-99,2	46,1
Міндеттемелері таза қабылдау	-1318,0	-1396,9	-1318,0	-1396,9	-1318,0
ҚР Үкіметі және ҚР Ұлттық Банкі	47,8	-122,5	47,8	-122,5	47,8
Банктер	-51,7	-121,3	-51,7	-121,3	-51,7
Басқа секторлар	-1314,1	-1153,2	-1314,1	-1153,2	-1314,1
Туынды қаржы құралдары (нетто)	-137,5	58,3	-137,5	58,3	-137,5
Басқа инвестициялар	-201,9	-654,6	-201,9	-654,6	-201,9
Капиталға қатысудың басқа құралдары (нетто)	26,9	-0,5	26,9	-0,5	26,9
Орта және ұзақмерзімді борыштық құралдар	-1427,9	-791,0	-1427,9	-791,0	-1427,9
Қаржы активтерін таза сатып алу	-1996,5	222,3	-1996,5	222,3	-1996,5
Міндеттемелерді таза сатып алу	-568,6	1013,3	-568,6	1013,3	-568,6
Қысқамерзімді борыштық құралдар	1199,1	137,0	1199,1	137,0	1199,1
Қаржы активтерін таза сатып алу	-10,2	-81,0	-10,2	-81,0	-10,2
Міндеттемелерді таза сатып алу	-1209,4	-218,0	-1209,4	-218,0	-1209,4
<b>Қателер мен жіберулер</b>	-1935,5	-49,0	-1935,5	-49,0	-1935,5
<b>Жалпы баланс</b>	-510,4	618,9	-510,4	618,9	-510,4
<b>Қаржыландыру</b>	510,4	-618,9	510,4	-618,9	510,4
ҚҰБ резерв активтері	510,4	-618,9	510,4	-618,9	510,4
ХВҚ кредиттері	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Айырықша қаржыландыру	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Дереккөзі: НБРК